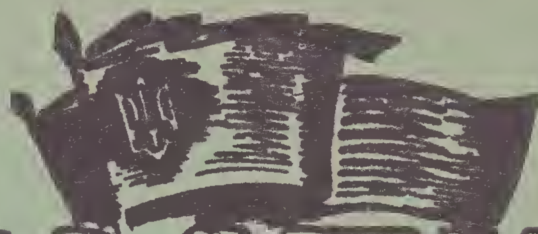

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

ОРГАН О. Д. В. У.

ЗМІСТ

Рік X СЕРПЕНЬ, 1957 Ч. 8 (104)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ОДВУ

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Головний Редактор — Зиновій Книш

Адреса Редакції і Адміністрації:

INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки Редакції.

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шілінґи. В інших державах рівновартість 30 центів в перечисленні сі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:
в ЗДА і Канаді — дол. 3,
на валюту даної держави по обов'язуючому кур-
в Англії і Австралії — 24 шил.,
в інших державах рівновартість дол. 3 в перечисленні на валюту даної держави.

INDEPENDENT UKRAINE

Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine

Cooper Station P. O. Box 4

New York 3, N. Y.

Edited by the Editorial Board
Editor in chief: Zynowy Knysh

Subscription in the United States and Canada $ 3.00 per year.

ДОПИСИ ДО «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Як усі могли завважити, в «Самостійній Україні» мало вісток з життя нашої Організації. Вина в тому Відділів, що не надсилають звідомлень зо своєї діяльности і не виносять на сторінки журналу різних питань у зв'язку з можливостями пожвавлення нашого організаційного життя. Доручаємо нашим Відділам вибрати до Управи одного члена з обов'язком кореспондента, якого завданням буде тримати контакт з Пресовим Референтом Центральної Управи ОДВУ і засобляти його відомостями про життя й працю нашої Організації на місцях. Адреса Пресового Референта:

Mr. W. Nahirniak
3637 N. 50th St/
Milwaukee, Wisc.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік X СЕРПЕНЬ, 1957 Ч. 8 (104)

НАШІ СПІВРОБІТНИКИ:

На цьому місці виводимо ґалерію співпрацівників «Самостійної України» — співтворців нашого світогляду і будівничих нашої політичної думки.

ФЕЛІКС КОРДУБА

Одним з найповажніших фахівців серед українців у ділянці військової журналістики — це Фелікс Кордуба. Читачі «Самостійної України» мали змогу в останніх місяцях запізнатися з його працею про людський военний потенціял СССР з системою його сателітів, а в передбаченні є низка дальших студій з ділянки надзвичайно цікавих міркувань у зв'язку з можливістю третьої світової війни.

Родом Фелікс Кордуба з Тернополя. Там прийшов на світ 28 травня 1908 року і там закінчив середню школу. Дальшу освіту здобував заочними студіями в УТГІ, студіюючи там Високу Школу Політичних Наук і Економічно-Кооперативний Факультет, а в роках 1945 і 1946 доповняв ці студії в віденському університеті на факультеті державних наук. Крім того закінчив журналістичний курс в УТГІ.

Впрве зблизька запізнається Фелікс Кордуба з військовою справою в польській армії, закінчивши в 1930 році школу для запасних старшин, т. зв. в Польщі підхорунжівку. В 1943 році вступає до української дивізії «Галичина», відбуває спеціяльний вишкіл зв'язку і стає фахівцем-інструктором радіотелеграфії і телефонії. В 1944 році бере участь у бою під Бродами і чудом виходить живий, пробиваючись крізь оточення. Ввесь час цікавиться студіями військового діла з точки погляду військового журналіста і з часом вибивається в цій ділянці на передове місце.

Від 1931 до 1939 року кілька разів попадає в конфлікт з окупаційною польською владою за свої націоналістичні політичні переконання. В 1934 році належить до першої групи українських націоналістів, що їх поляки садовлять у новоствореному концентраційному таборі в Березі Картузькій. В наступному році польський суд засуджує його на 10 літ за ОУН, перевозять його до тюрми в Тарнові, звідки звільняє його щойно війна

До другої світової війни активний член Товариства «Просвіта», «Рідна Школа», «Молода Громада», тайного українського «Пласту» і спортового Товариства «Сокіл» у Тернополі. Після війни — член ЦПУЕН, УМХС, «Товариства Українських Політичних В'язнів, «Союзу Українських Ветеранів» (СВУ), «Спілки Українських Журналістів» (СУЖ) і довголітній член Крайової Управи «Братства Колишніх Вояків І УД УНА» в Німеччині. На громадські теми друкував багато статтей в «Українському Слові» в Парижі.

Дуже швидко, бо вже в 1929 року зачинає Фелікс Кордуба пробувати сили свого пера, дописуючи наперед до «Українського Голосу» в Перемишлі, а потім до інших націоналістичних часописів Західньої України, як «Наш Клич», «Вісті» і «Студентський Шлях». По другій світовій війні пише — головним чином статті на актуальні військово-політичні теми —до таких українських часописів, як «Християнський Шлях» (1946-1948 роки), «Християнський Голос» у Мюнхені від 1951 року, звичайно передові статті, «Українське Слово» в Парижі, «Промінь» у Мюнхені, «Вісті 1-ої УД УНА» в Мюнхені і «Комбатант» (Мюнхен — Новий Ульм).

Багато його статтей друкувалися в фаховій німецькій військовій пресі, як «Дойче Зольдатен Цайтунг» і «Кореспонденц». Німецькі військово-журналістичні кола доцінюють у ньому першорядного фахівця в свойому ділі — статті його передруковуються в деяких німецьких органах.

Як журналіст — Фелікс Кордуба незвичайно плідний. Не було б можливо — без окремого бібліографічного студії-покажчика - дати перелік усіх його статтей і студій, обмежимося тільки до найцікавіших і найповажніших, як ось такі глибші студії: «Европейська Оборонна Спільнота», «Роля збройних сил у політиці ЦК Компартії», «Майбутня війна з перспективи сучасности», «Стратегія повітряних сил», «Стратегічне літунство», «Транспортне літунство», «Роля повітряно-десантних військ у модерній війні», «Советське літунство», «Німецько-польська війна», «Фольксполіцай», «Пакти Сходу й Заходу», «Советська панцерна зброя», «Оборонна система Заходу (НАТО-СЕАТО-Багдадський Пакт), «Доктринальні елементи в стратегії СССР».

В авторській теці Фелікса Кордуби спочивають —

як довідуємося — ще деякі недруковані досі незвичайно цінні праці, як наприклад: «Партизансько-визвольні рухи на Сході Європи під час другої світової війни» (ця праця має вийти незабаром окремою книжкою), «Повітряна сила» (розуміння повітряної сили в модерній війні), «Модерна армія» (організація, озброєння, виряд і спорядження), «Визвольна боротьба України» (концепції і їх здійснення), «Промисловий потенціял СССР у підготові до модерної війни», «Нафтова промисловість СССР», «Атомна зброя як засіб політики й війни» та ще інші студії на військові й військово-політичні теми.

Треба тільки побажати, щоб усі вони, в тій чи інакшій формі, якнайшвидше побачили денне світло і стали доступні широкій українській публіці, так мало ще обзнайомленій з цими преважними справами. Можна сподіватися, що дещо з того появиться і на сторінках «Самостійної України», що вважає собі за шану мати в Ф. Кордубі одного з кращих своїх співробітників.

Фелікс Кордуба

ВІД'ЄМНІ Й ДОДАТНІ ФАКТОРИ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІЯЛУ СССР

На підставі вищенаведеної аналізи наочно видно, якими великими людськими резервами диспонує сучасна Москва, що провадить вже гльобальну політику, не забуваючи навіть за найменший закуток нашого світу поза своїм бачним оком. Це загроза, якої не можна легковажити. Друга світова війна показала, що націоналізмам, які застосували були такі самі методи, що ними користується Москва, не пощастило її знищити. Навпаки, вона, спровокувавши війну, в кінцевому її ефекті зросла простором і з погляду кількости населення. Під цей час Москві потрібна передишка для стабілізування економічних взаємин і для ще більшого поширення в середині вільних країн світу. Щоб мати таку передишку, московська дипломатія докладає всіх зусиль в цьому напрямку, прагне якнайдовше втримати при житті стан штучного співіснування (коекзистенції) двох діяметрально протилежних світів.

Треба завсіди пам'ятати, що час працює тільки на користь Москви, тому хто свідомо або несвідомо підтримує співіснування з Москвою, той копає гріб для себе і решти вільних країн світу, які все ще дальше перебувають під загрозою імперіялістичної агресії Москви. Людський потенціял, що ним диспонує сучасна Москва в орбіті своєю безпосередньою контролею по вільних країнах світу, це найкраща пересторога для провідних потуг Заходу, які повинні негайно приступити до рішучих протизаходів, звертаючи особливу увагу передусім на визволення тих народів, які, почавши від жовтневої революції 1917 року, по сьогодні є предметом винищування і безоглядної експлуатації новітньою Москвою.

Однією з дуже слабких сторін СССР є потреба засобів прохарчування і товарів масового вжитку, яких Совєтському Союзові ще довго не буде вистачати. Життєвий рівень окупованих Москвою народів дуже низький. Населення СССР в основній масі, за винятком москалів, живе в нужді і голодує. Йому не вистачає товарів масового вжитку.

На особливу увагу заслуговує дуже низький рівень населення Китайської Народної Республіки, яке під комуністичною системою примушене жити в багато гіршому економічному становищі, як це було за Куомінтангу.

Однак, не можна забувати того, що найвірнішими союзниками володарів Кремлю завсіди були голод і нужда. Коли людина голодна і живе в недостатках, нею можна легше керувати, вона стає безвільна, нездібна на будьяку реакцію або спротив. Знаємо з публікацій сучасників голоду в Україні в 1933 році, що голодуючі маси не здобувалися на відвагу, щоб напасти й пограбувати заповнені різними продуктами магазини, призначені для комуністів і НКВД.

Кожний пересічний громадянин СССР і по сателітних державах живе з дня на день у безупинній праці, користуючись тільки приділеним йому пайком майна та одержуючи низьку заплату за трудодні. І цим низьким рівнем життя власних громадян керівний апарат СССР не переймається, навпаки часто застосовує засіб нужди, щоб за його допомогою можна було легше тримати маси в руках безоглядної тоталітарної системи.

Ця нужда чи не одна з найважливіших причин того, що в СССР не може постати національна революція поневолених народів. Випродуковані добра перебувають в руках керівного апарату компартії, що має до своєї диспозиції сильно розбудований поліційний апарат і армію. Між поліцією МВД-МҐБ з однієї сторони і армією з другої ще до сьогодні є велике тертя, бо поліція, як засіб, була задумана Сталіном для евентуального невтралізування армії. Сталін був свідомий того, що армія рекрутується в основній масі з репресованого населення, тому він їй ніколи не довір'яв.

Крім того, Сталін і верхівка комуністичної партії винесли досвід і знання з колишньої царської армії, яка збунтувалася проти царату Москви і його

повалила. Маючи на увазі приклад жовтневої революції 1917 року та інші приклади з всесвітньої історії Сталін невтралізував силу армії поліційним апаратом, що мав рішальний голос у всіх військових справах і під орудою якого перебували навіть більші склади зброї, амуніції, прохарчування та інших боєприпасів. Під цю пору становище лише де в чому змінилося, бо верх над МҐБ перебрав у свої руки генералітет советських збройних сил до тієї міри, що поліція вже більше не є вирішальним чинником у військових справах. Всі більші склади зо зброєю й боєприпасами повернулися назад під військову управу, що либонь не дуже то подобається ЦК компартії, яка все ще далі відограє ролю вирішального чинника в усіх справах зовнішньої та внутрішньої політики.

Дальшою від'ємно стороною зо стратегічного погляду є дуже сильне національне роздріблення. Національна диференціяція і змагання поневолених Москвою народів стати незалежними від метрополії Москви є великою загрозою для існування сучасної московської імперії. Однак усі ці народи, про яких була згадка попередньо, не зможуть визволитись у мирному співіснуванні Сходу і Заходу. Для розгорнення національних революцій проти московського комунізму потрібний час війни і — найважливіше — така допомога цим поневоленим народам від Заходу, яку дає Советський Союз, як «перша країна пролетаріяту», своїм комуністичним партіям і п'ятим колонам, що діють по всіх країна вільного світу. Поневолені народи за теперішніх обставин не в стані перевести національних революцій, бо кожний навіть найменший відрух національного сепаратизму безоглядно ліквідується. До того, для переведення національної революції крім людського потенціялу потрібне збросневе вивінування, якого ці народи не мають, і тяжко їм його доставити. На випадок війни положення могло б змінитися в користь поневолених народів, але ці народи мусять уже наперед знати, яка їх жде доля по поваленні комунізму. І тут найважливіше не робити політичних помилок Адольфа Гітлера, який змагав накинути цим народам німецьке поневолення.

Додатньою стороною Советського Союзу є величина його одноцілого континенту (22.270.250 кв. км.) по якому розкинені багаті природні багатства военно-важливих сировин (камінний вугіль, антрацит, нафта, кольорові метали і т. д.). Крім того, СССР від заходу і на Налекому Сході (Китай, Монголія) оточений сателітами, впряженими до воза московської тоталітарної системи. Вони перебувають під її всебічним контролем.

Зо стратегічного погляду таке становище СССР дуже сприятливе для оборони. Заламання офенсиви Наполеона проти Росії в 1812 році і Гітлера в війні 1941-1945 років між іншим мало свої причини в спеціяльній відпорності цієї потуги, головні продукційні бази і сили якої заслонені від Заходу великим простором. Поборення цього простору дуже трудне з уваги на брак добрих шляхів сполучення і гострий клімат (зиму), який є природним елементом оборони Москви. Наполеон і Гітлер у своїх виправах проти Росії змагали до знищення живих сил противника, чого ані одному, ані другому не вдалося досягти. Перешкодою для здійснення цього пляну був великий простір, який уможливлював відворот і доповнювання живих сил з глибини Московщини.

Окупування великих просторів без знищення живих сил доводило і доводитиме до розпорошення сил противника і виставлення його армій на знищення. Атомна бомба, що є тільки допоміжним засобом у стратегічному розумінні, не розв'яже цієї проблеми, бо таких великих мас, якими сьогодні розпоряджає СССР, вона не зможе знищити.

Найкращу оборонну відпорність має Москва від Заходу, тоді коли від півдня вона постійно була найбільш загрожена.

У зв'язку з таким геополітичним і стратегічним становищем Москви її дипломатія від віків змагала знервтралізувати або перетягнути на свою сторону Туреччину й Грецію, щоб передусім відкрити для себе морський шлях на Близький Схід і в Північну Африку. Сьогодні Москва, використовуючи напружені взаємини між англосасами з однієї сторони і деякими країнами арабського світу з другої, докладає всіх зусиль у тому напрямку, щоб збройною допомогою Єгиптові, Сирії і Сауд-Арабії розпалити війну в цьому важливому зо стратегічного погляду районі проти Ізраїля. І в цьому районі Москва своєю вмілою політикою спромоглася використати мусульман проти першого свого противника — ЗДА, збільшуючи одночасно симпатії арабського світу на користь советського людського потенціялу. Треба пам'ятати, що такий успіх Москва здобула у висліді короткотривалої «коекзистенції».

Коли глянути на етнографічну карту СССР, видно, що він оточений кільцем підбитих і окупованих силою різних народів. На Заході і Далекому Сході по другій світовій війні створилося ще друге кільце сателітів. Північна частина Советського Союзу майже не заселена і відгороджена від Північної Америки Білим Морем і льодовою пустинею. П'ять шостих Советського Союзу скупчені на близько 1/6 цілої поверхні цієї потуги, зокрема в європейській частині. Така конфігурація розміщення народів під окупацією Москви доводить, що кожний удар по цій потузі з боку континенту натрапляє на грубу верству немосковських народів, які вороже наставлені до свого окупанта.

На особливу увагу заслуговує те, що немосковські народи СССР являють половину людности, а коли додати кількість населення держав сателітів Москви, москалі будуть меншістю. Однак великою хибою всіх поневолених народів є їхня необ'єднаність. Деякі з них до того, як от Польща, мають

імперіялістичні заміри посісти етнографічні українські землі. Така необ'єднаність приносить тільки шкоду поневоленим народам. Без об'єднання цих народів не можна думати про закріплення їх державних суверенностей, бо Москва завсіди буде загрозою їх вільного життя. Історія на це дала багато прикладів.

Холодна війна, що її СССР провадить з великим спритом, одночасно намагаючись показати себе народам світу покровителем миру, продиктована тільки внутрішніми спонуками цієї потуги, на які ми вже звернули увагу. Крім того, Москва придержується строго стратегічної концепції Леніна, який, між іншим, залишив таку науку: «Найбільш влучною стратегією є відкладати операції до часу, коли внутрішній розклад у ворога зробить такий поступ, що спрямування смертного удару виявиться і можливе і легке».

Советська дипломатія пропагує мир не для того, що його хоче, але для того, щоб використати час для переведення внутрішнього розкладу між вільними країнами. Посідаючи від Заходу і на Далекому Сході кільце сателітних держав СССР змагає своїми дипломатичними маневрами в теперішній стадії довести до розброєння Заходу, дбаючи про те, щоб створити окреме кільце, т. зв. кордон невтральних держав у Європі та в Азії. Свою політику СССР проводить під гаслом «Европа для европейців, Азія для азіятів», щоб тим усунути з Евазії свого першого супротивника — ЗДА. Коли б Москві пощастило усунути американців з Европи й Азії, нема найменших сумнівів, що великий острів, який створює підставу ґльобальної стратегії, незабаром був би залитий «визвольною» силою Советів.

Англійський военний теоретик ген. Фаллер у статті «Як поконати Росію?» [1]) між іншим стверджує, що, не зважаючи на дуже великі сили, що ними розпоряджає СССР, в його системі провадження війни **психологічний чинник виступає перед військовим** — наступом і обороною. Однак, він не важливіший від військової сили, яка є важливим елементом і під час психологічної, і під час гарячої війни. Завданням советських збройних сил у теперішній ситуації є:

1. охороняти московську психологічну війну терором сталої загрози викликання гарячої війни, що її Захід не бажає;

2. оборонити себе, якщо психологічна офенсива доведе до гарячої війни.

Маючи на увазі ці два завдання для збройних сил СССР, советська дипломатія за вказівками Сталіна змагає:

1. допровадити до духового перевороту по всіх вільних країнах світу, що дозволило б уникнути застосування збройної сили;

2. охоронити власну й сателітів психіку від зараження культурою Заходу;

3. відтяти збройні сили Заходу від осередків тяжіння пляну Леніна (решти вільних країн Европи й Азії);

4. розбудувати навколо цього осередка збройні сили сателітів, з пляном збереження власних, і людського потенціялу, як стратегічної резерви. Отже, це стратегія, обрахована на найдальшідучій економії живих і фізичних сил.

Загальна настанова московської популяційної політики полягає на тому, щоб у союзних республіках переважав московський елемент. Москалі живуть скупченою масою в центральній Московщині і в меншому змішанні з іншими народами вздовж транссибірської залізниці. По другій світовій війні москалі почали масово переселюватись на землі України й Білорусі. Сьогодні можна зустріти москалів уже в скупченій масі в Східній Прусії. Це Москва провадить не тільки у зв'язку з русифікацією. Тут головну ролю відограє забезпечення потуги перед визвольними настановами українців і білорусів. Москалів-експлюататорів проживає найбільше по містах і по більших промислових осередках. Москалі посідають відповідальні посади і є вирішальним чинником у всіх **справах.**

Висновки

З уваги на від'ємні й додатні сторони людського потенціялу СССР і Східнього Бльоку, від'ємні переважають, бо на випадок війни національно-визвольна боротьба українців, білорусів та інших народів, що перебувають під окупацією Москви або під її контролем, прибере реальні форми. Не треба сумніватися в тому, що подібно, як у червні 1941 року, багато дивізій советських збройних сил при першому зударі з арміями Заходу складуть зброю.

Але це ще не вирішить остаточної перемоги Заходу над московським імперіялізмом. Дальший успіх буде залежати від політичної настанови провідних потуг Заходу, і тут найважливіше, щоб не була допущена нова похибка втримання Советського Союзу нерозчленованим на окремі суверенні держави. Така політика безумовно довела б до нової катастрофи.

Політика ЗДА і Великобританії, яка виходить з заложень власних державних інтересів, сьогодні стоїть на позиціях «непередрішенства». До такої непродуманої настанови спрямовують англосасів власні калькуляційні інтереси. Зокрема цим потугам вбачається, що краще мати справу з однією великою державою, ніж з рядом малих, які були б зародком ребелій і неспокою в Східній Европі.

Однак, такі міркування і калькуляції дуже рисковні. Поневолені Москвою народи вповні дозріли до самостійного державного існування. Тому вже тепер, коли проходять зброєві підготування СССР, ці народи мусять знати, за яку ціну вони мають стати проти зненавидженого большевизму. А треба знати, що вони своєю поставою можуть дуже сильно надщербити людський потенціял СССР. Український нарід особливо своєю безупинною бороть-

бою з Москвою доказав усім народам світу незнищенну волю жити суверенним, ні від кого незалежним державним життям. Щоб поневолені Москвою народи по віднисканні своєї суверенности могли закріпити й продовжувати своє самостійне державницьке життя, вони, з уваги на небезпеку, що далі грозитиме від Москви, повинні творити один протимосковський бльок. Така конечність продиктована загрозою, що випливатиме від Москви.

Москва під інтернаціональними гаслами комунізму систематично провадить свою національну експансію в цілому світі. Використовуючи національно-визвольні рухи колоніяльних народів, вона стає в їх обороні, щоб тим об'єднати ці народи навколо себе і збільшити організований табір ненависників англосасів. Треба пам'ятати, що єдино большевики-москалі вміють використати психологічні моменти для притягнення людських резерв. Скільки шуму і скільки поважних науковців майже кожного року бере участь у різних «конгресах» світового миру, що їх організує Москва? Такими «конґресами» Москва мобілізує різнонаціональні маси, отруюючи їх ідеями пацифізму.

Москва, використовуючи нехіть народів до гарячої війни, своїми пацифістичними гаслами тільки поглиблює розклад і заламання моральної відпорности. Тому «коекзистенція» є нічим іншим, як одним з засобів холодної війни, щоб способом замилювання очей ще більше можна було ввійти Москві в нутро вільних народів і ще більше послабити їхню моральну твердість.

Таким самим цілям служить московська пропаганда розброєння. Москва змагає своєю перфідною політикою довести передусім до фізичного розброєння Заходу, що мало б бути проведене під її контролем. Рівночасно всіма силами і різними крутійствами вона хоче виминути будьякого контролю Заходу над її розброєнням. Щоб впливати на маси, Москва віддає порт Порккаля Фінляндії, чим хоче заманіфестувати перед світом, що вона мовляв зрікається воєнних баз на чужих теренах — нехай так, мовляв вчинить і Америка. І на тому не кінець. Москва заявляє, що до 15 грудня 1955 року вона зменшила свої збройні сили до 640.000 осіб, закликаючи й провідні потуги Заходу свої сили зменшити. Всі ті заходи це звичайні пропагандивні трюки, що не мають практичного значення. Все це робить Москва, щоб показати народам світу, що вона змагає до миру, тоді як ЗДА і нею зорганізована оборонна система в Європі і в Південно Східній Азії змагають до війни.

Такі методи політики Москви є дійсністю сучасности. Скоре майбутнє покаже, чи провідні потуги Заходу зрозуміли належно, що собою являє політика сучасної Москви. Від постави провідних потуг Заходу, зокрема від ЗДА, які перебрали ролю оборонця людства перед комуністичною тоталітарною системою Москви залежить доля світу. Однак до сьогодні не видно такого рішення і протидій комуністичній інфільтрації в світі, які слід було б давно до СССР, як головного агресора і головного інспіратора забурень у світі, застосувати. Дальше провідні потуги Заходу застосовують примирливі заходи, час-від-часу лякаючи СССР вибухами атомових і водневих бомб.

Провідні потуги світу ще до сьогодні не доцінюють людського потенціялу, яким тепер розпоряджає Совєтський Союз. Цей потенціял Совєти безперервно готовлять до нової війни, а на Заході тимчасом відбувається дискусія на тему, яка найкраща концепція на випадок атомної війни. Совєтський Союз без галасу переводить свої атомні спроби, не подаючи до відома світові навіть найменших даних про них, тоді коли ЗДА кожний такий вибух розреклямовують і тим, так виглядає, хочуть настрашити СССР. Найважливіше те, що в Совєтському Союзі використовується людський потенціял до щораз більшого помножування військових лав, для тактичних і стратегічних операцій на континенті, в повітрі і на морях. Це готовлення військових кадрів є чи не найбільшою перестOРогою для Заходу, який все ще дальше думає майбутню війну провадити і її виграти тільки технічними засобами. При цьому Захід не враховує багатьох інших характеристичних для Совєтського Союзу факторів, які промовляють за тим, що без сильних, модерно озброєних наземних сил нікому не вдасться оволодіти і за собою закріпити тих просторів, що на них розбудований СССР. Не враховує Захід і стремлінь поневолених Москвою народів, які на випадок війни, не зважаючи на те, що вони ворожо наставлені до свого поневолювача, мали б знайтися першими під градом атомного бомбардування. Мабуть над тим Захід не застановляється, коли розраховує тільки на технічні засоби, рівночасно легковажно сприймаючи визвольні прямування тих народів. На випадок війни, і разом з нею масового нищення цивільного населення, не можна сподіватися успіху в остаточнім закінченні війни і зокрема покращання долі поневолених народів.

1) "How to defeat Russia?" — Mjr. Gen. Fuller, Eyre-Spottisvoode, London.

Екзиль, тюрма і прогнання ніколи не поменшують, скоріше сприяють популяризації великих революціонерів. Треба стати мучеником, щоб бути обожаним масою. Для великого політика часто нічого не буває так потрібне, як хвилево відсунутися в тінь, бо саме через свою невидність стає він легендою. Майже всі великі національні герої історії найсильніше володіння почуваннями своїх народів здобули через екзиль: Цезар у Галлії, Наполеон у Єгипті, Ґарібальді в Південній Америці, Ленін у Західній Європі стали сильнішими через свою неприсутність, якби могли це осягнути, бувши на місці.

(*Степан Цвайґ:* Кастелліо проти Кальвіна або сумління проти насилля).

ськими організаціями і зокрема перед CIE [3]). В зв'язку з таким станом воно було постійно репрезентоване ЦЕСУС-ом, якого першим віцепрезидентом був постійно Голова СУСОП-у.

З вибухом війни і приходом большевиків у Західню Україну, ввесь студетський актив, приблизно 600 колишніх студентів і гімназійних абітуріпнтів опинилися на Заході, переважно в німцями окупованій частині Польщі.

За большевицької окупації у Львові був відкритий Університет ім. Івана Франка на чолі з ректором проф. Марченком. Крім того у Львові були відкриті такі високі школи: Консерваторія, Висока Школа Образотворчого Мистецтва та Інститути — політехнічний, медичний, педагогічний, ветеринарний, радянської торгівлі, лісовий, сільськогосподарський [4]).

В загальному на ВУЗ-ах Західньої України студіювало приблизно 8-10% приїжджих з СССР студентів, а в тому й з України, між якими переважали українці, а дальше йшли жиди й москалі.

З початком жовтня 1939 року відбувся у Львові великий студентський мітинг на якому було створено і вибрано керівництво т. зв. Студкому (Студентський Комітет). Подібні студкоми поставали по всіх факультетах і інститутах. До студкомів входили переважно українці й жиди. Поляки трималися здалеку, хоч деякі були примушені належати до них задля «репрезентації». Була у Львові невеличка, але дуже рухлива група спольщених студентів з Холмщини, які були єдиними звеличниками радянської влади і які вперше тут українізувались.

В лютому 1940 року всі Студкоми було перемінено на Профкоми (Професійний Союз Студентів Вищих Шкіл) та Факкоми (Факультетні Комітети).

Вся діяльність профкомів і факкомів проводилася під керівництвом осередків комсомолу. Але така підпорядкованість чи співпраця з комсомолом не була в тому часі загрозлива, бо в комсомолі в більшості працювали українці з УССР, з якими легко було знаходити спільну мову. Крім цих організацій були ще інші, зокрема знаний на університеті спортивний клюб «Наука» (з окремою відзнакою — золоті букви на голубому фоні плюс червона зірка), який виконував ролю колишнього УССК-у і який був з ним тотожний. Власне в ділянці спорту централізувалася вся офіційна студентська позастудійна діяльність. Крім цього українські студенти працювали ще в товариствах співпраці з цивільною обороною, авіяцією, осередком Червоного Хреста.

Серед студентства Львова була сильно зорганізована сітка ОУН, яка охоплювала також студентів наддніпрянців. За час большевицької окупації були деякі арешти серед студентства, зокрема прибулого з УССР. Деяка частина була змобілізована до Червоної Армії.

В такому стані й ситуації застала українське студанство Західньої України німецько-большевицька війна 22 червня 1941 року. Після приходу німецьких окупантів, по довгих заходах українських чинників було урухомлено деякі Високі Школи, які було замінено на т. зв. Державні Фахові Курси. Ці курси дорівнювали своїм рівнем університетським і високошкільним студіям. Було відкрито курси медицини, сільського-господарства, лісництва, технічні — цебто такі, які були потрібні для розбудови німецької економічної сили [5]).

Після відкриття цих Фахових Курсів, зразу було створено у Львові СУС — Союз Українського Студества, що мав характер колишніх українських студентських організацій. Згідно з новими настановами СУС самозліквідувався 22 червня 1942 року і всі агенди передав новопокликаному з рамені УЦК студентській централі — ОПУС-ові — Об'єднання Праці Українських Студентів, яке повинно було мати суто допомоговий характер, хоч в тракті праці ця діяльність ОПУС-у поширилась і на інші ділянки. Першим Головою ОПУС-у був іменований бувший Голова віденської «Січі» — д-р Богдан Лончина. 24 червня 1942 року відбулись установчі Збори Об'єднання, на яких намічено завдання ОПУС-у, серед яких слід відмітити три головні точки.

ОПУС має дбати —

1. Щоб українські студенти правильно студіювали й поглиблювали своє знання;
2. Пізнавали всебічно свою рідну й чужу культуру;
3. Підготовлялися до того, щоб згодом зайняти чільні позиції в українському громадському житті та вміло кермували тим життям [6]).

В липні 1943 року при ОПУС-і існували такі студентські Громади- «Медична Громада» (471 членів), об'єднання техніків «Основа» (402 члени), «Громада Студентів Агрономії» (212 членів), об'єднання ветеринарів «Ватра» (119 членів), «Громада Українських Студентів Фармації» (104 члени), «Громада Українських Студентів Інженерії» (80 членів). Разом ОПУС зо своїм засягом діяльности на т. зв. Генеральну Ґубернію нараховував 1396 членів. Крім суто професійних студентських громад, при ОПУС-і діяли ще УССК — Український Студентський Спортовий Клюб, студентський хор «Бандурист» і «Гурток Студенток». Неохоплених студентів організаційними рамками було приблизно 600 [7]).

---

4) Лист д-р Т. Цюцюри з 7 травня 1957 року.
5) Цитований лист д-ра Т. Цюцюри і лист проф. Лева Шанковського з 7 травня 1957 року.
6) «Об'єднання праці українських студентів (ОПУС) у Львові», («Студентський Прапор», ч. 1., липень 1943, ст. 30-32).
7) Андрій Білинський: «З'їзд Об'єднання Праці Українських Студентів (ОПУС) у Львові», («Бюлетень Централі Націоналістичної Організації Українських Студентів Великонімеччини (НОУС)», Берлін, ч. 3., липень 1943, ст. 13).

З замітніших подій в житті українського студенства Західньої України слід відмітити авдієнцію в Митрополита Кир Андрея в день св. Андрія в грудні 1942 року, як теж Першу Всестудентську Конференцію в листопаді 1942 року, яка проходила сута в українському дусі та під кличем: «За нове, добре, гарне, сильне українське покоління».

В липні 1943 року відбувся у Львові Перший З'їзд Українського Студентства Західньої України, на якому було ясно поставлено питання: який тип студента повинна виховувати студентська організація? Одні обстоювали потребу для нас науковців, інші знову — фахівців. Не зважаючи на велике зацікавлення цим питанням, з'їзд не міг прийняти якоїсь постанови, тому схвалено компромісову резолюцію, в якій говорилось про потребу виховувати «Студента суспільника, але в синтетичному розумінні», цебто з поєднанням духової культури і практичного фаху. В своїх підсумках з'їзд рішив звернути більшу увагу на зміст праці студентства, яка повинна проходити під двома кличами: «1. За духове вироблення й оформлення студенства, 2. За солідаризм думки й діла в обличчі поваги хвилини».

Багато праці зробили окремі студентські громади, що мали свої окремі завдання, працювали під окремими кличами (наприклад кличем медиків було: «Дати українській суспільності не тільки добрих лікарів-фахівців, але й свідомих, активних громадян» [8]), відбували конференції, влаштовували дискусійні вечері, їздили з доповідями по УОТ-ах (Українські Освітні Товариства).

Великою популярністю користувався «Гурток студенток ім. О. Басараб при ОПУС-і» [9]), що займався в першу черігу справами допомоги українським полоненим і робітникам в Німеччині. Цей гурток перейняв на себе традиції студенток тридцятих років, які вславилися допоміжними акціями для українських політв'язнів. В одному дописі про цей гурток пишеться:

«Переживаємо бурхливі часи. Страшна недоля позбавила не одного даху над головою, не один втратив назавжди своїх найближчих. На наших очах мчаться поїзди робітників на чужину, до нас долітають звідусіль вістки про маси полонених українців і їхню долю, ми бачимо власними очима безконечну кількість сиріт, хворих, вбогих не з власної вини, бачимо, як нужда, недуги й голод заглядають до хат наших найближчих. Чиє ж серце зареагує на все це, коли жіноче спатиме?».

З початком 1942 року було відкрито у Львові при вул. Собінського студентський гуртожиток, що мав продовжувати традиції колишнього «Академічного Дому». Гуртожиток мав свою харчівню і в ньому мешкало 110 студентів. Гуртожиток мав бути не тільки місцем замешкання для студенства, але мав мати морально-виховну ціль і стати осередком культурного й духового життя нашого студенства. [10])

Створення дивізії «Галичина» велика частина українського студентства сприйняла прихильно, а навіть з ентузіязмом. Серед студентства зроджувалася віра, що прийшов час творення української армії, хоч і лише західньо-української, яка зможе стати зав'язком всеукраїнської національної армії і відіграти належну ролю в українських державницьких змаганнях. 4 травня 1943 року відбулося в залі Інституту Народної Творчости велике студентське віче, після якого всі студенти відспівали «Не пора» і «Ще не вмерла». На закінчення студенти влаштували маніфестаційний похід вулицями Львова, співаючи патріотичних пісень [11]). Згодом велика кількість студентів вступила до Дивізії, де становила основний старшинський і підстаршинський кадр. Багато студентів загинуло в бою під Бродами, інші зо зброєю в руках перейшли до відділів УПА й ОУН, ще інші попали в большевицький полон, а деяка частина збереглася з залишками Дивізії на чужині.

Не абиякою подією в житті студентського Львова були два Авторські Студентські Вечері — один в листопаді 1943 року, другий — в березні 1944 року. Вечері були влаштовані редакцією «Студентського Прапора» і ними проводив Голова ОПУС-у і головний редактор цього журналу д-р Богдан Лончина. [12]) Мале зацікавлення студенства літературою мали зрушити якраз ці вечері. «Літературний рух молодняку, — писав один літературний критик, — пливе може дещо спокійно, не чути в ньому тої невгомонної моторности, того буйного розмаху» [13]). На цих вечорах вирізнились своєю творчістю молоді автори, зокрема В. Кримський, Марта Калитовська та деякі інші.

На окрему увагу заслуговує орган ОПУС-у «Студентський Прапор», що почав появлятися в літі 1943 року під редакцією д-ра Б. Лончини. Журнал приносив багато статтей наукових інформаційно-рекомендаційного характеру, була добре заступлена в деяких числах літературна частина, хроніка, та було поміщено кілька статтей, дуже цікавих, що торкалися студентської проблематики.

«Студентський Прапор» ставив собі таке завдання: «... Не відриваючись від громадського ґрунту, а навпаки, шукаючи з ним щораз сильнішого і глибшого зв'язку, відбудовувати студентське вогнище, усунути ідейну розгубленість студенства, приспішити кристалізаційні процеси в його способі думан-

8) «З діяльности «Медичної Громади» («Студентський Прапор», Львів, ч. 1, 1943, ст. 33-35).
9) «Гурток Студенток», («Студентський Прапор» ч. 1, 1943, ст. 35-36).
10) В. Іваненко, «До світлих традицій «Академічного Дому», («Студентський Прапор, Львів, жовтень 1943, ч. 4, ст. 40).
11) І. С.: «Створення СС Стрілецької Дивізії «Галичина». («Студентський Прапор», ч. 1, 1943, ст. 29).
12) «Краківські Вісті», ч. 264 з 24 лютого 1943 і ч. 60 з 1 березня 1944.
13) Ю. Гаморак: «Студентський авторський вечір», («Студентський Прапор», Львів, ч. 1(7), січень 1944, ст. 42-44.

ня і дати студентському життю обрії трошки ширші, як це було до тепер» [14]).

Серед цілого ряду статтей, вирізняються статті Б. Лончини на студентські теми. В статті «Сучасне українське студенство, його завдання і праця» [15]) автор зупиняється над виховним ідеалом студента (ця праця повинна піти в двох напрямках — в напрямі розвитку духа і тіла») і його працею над собою («правдивим студентством є тільки старше студенство, що справді, в дослівному значенні цього слова, с т у д і ю є»). «Праця у високій школі, — пише Б. Лончина, — має дати студентові оту форму й отой зміст, що роблять його здібним виконувати добре в самостійному житті якусь конкретну функцію». Поза школою і своєю стислою ділянкою зацікавлення, студент повинен цікавитись многогранними проблемами життя і його духовим змістом. Людина з високою освітою має стати в першу чергу творчою. Український студент має бути в майбутньому не лише добрим фахівцем, але й громадянином-суспільником, патріотом та віддавати хоч частину свого вільного часу на працю серед своєї суспільности.

В статті «Старші і молодь», Б. Лончина піддає критиці поділ між студентством і старшими в тридцятих роках. Він пише: «Обидва покоління жили в двох різних світах думки й ідей і не то, що не толерували себе взаємно, але навіть більше — поборювали себе... Старші, що спочатку протестували, почали з часом поступатися перед молоддю, ба навіть віддавати керму громадського життя в її руки і приглядатися пасивно до всього, що робила молодь». В сорокових роках студенство менш динамічне, менш активне і старші цей факт сильно осуджують, мовляв воно «малоідейне, матеріялістично наставлене, асуспільне». Створюється такий стан, що на студентів нарікали в тридцятих роках, нарікають і в 40-ових. Значиться «щось не в порядку». Причина цього «лежить в браку активного зацікавлення молоддю головно ж студентською молоддю, з боку старших». Тому Б. Лончина видвигає клич: «За активний і безпосередній контакт молодих і старших» і звернення до старших: «Сучасна хвилина більш рішучо, ніж коли-небудь, кличе, щоб зайнятись тією академічною молоддю, жити її життям і думками, передавати їй досвід, контактуватись з нею, просити до себе і втягати до своїх осередків» [16]).

Б. Козаченко в статті «До проблеми світогляду нового українця» висуває цілий ряд цікавих думок, серед яких три елементи правильного світогляду вартісного українця: «1. Національна традиція, 2. Етика й правопорядок, 3. Ідейний позитивізм». Українець мусить будувати свої вартості тільки на своїх основах, що їх треба шукати в українській національній традиції. [17])

Українське студенство Західньої України часів другої світової війни видало з-поміж себе багато українських діячів, які зуміли поєднати своє фахове зацікавлення з суспільно-громадською і науковою працею. Воно внесло багато цікавого в розвиток української студентської думки та, не зважаючи на постійні перешкоди зо сторони німецького окупанта, гідно продовжувало традиції українського студентського організованого руху.

15) «Студентський Прапор» ч. 1, 1943, ст. 3-9.
16) «Студентський Прапор», ч. 3, березень 1944.
17) «Студентський Прапор» ч. 6, Краків, червень 1944, ст. 11-20.

Літописець

З ДАВНІХ ЧАСІВ

ЧУЖИНЦІ ПРО УКРАЇНЦІВ І ПОЛЯКІВ

Під впливом шаленої вшехпольської протиукраїнської пропаганди, невтомний український етнограф **Зенон Кузеля** (1878-1952) написав для **«Україніше Рулшау»** у 1907 році довідку під вище поданою назвою.

В цій довідці Зенон Кузеля зазначав;

«Від довшого часу в польській суспільності, в польській красній літературі, публіцистиці і навіть у науковій літературі підкреслюється якнайбільше меншевартість українського народу. Вся наша нація представляється, як фальшива, підступна, завжди невдоволена, навіть кровожерна маса, нездатна до жодного розвитку та нездібна до культури; українська інтелігенція складається тільки з утопістів або користолюбних переворотців, котрі самі не знають, чого вони хочуть, і творять лише сліпе знаряддя в руках німців або москалів; український нарід заслуговує тільки насмішливих визначень, як лінивий, дурний, невражливий, фальшивий і мстивий. А невеличкі клаптики культури, якою українці можуть похвалитися, вони завдячують ніби то виключно цивілізаторській праці поляків, одиноких носіїв західної культури.

Ця думка, що опановує тепер також ширші кола польської суспільности і може бути простежена в далекій минувшині, цілковито розходиться з правдою має бути пояснена лише повним незнанням нашого народнього життя з нашою історією та зокрема однобічним осудженням її з погляду польської історичної традиції.

Самозрозуміло, цей розподіл світла й тіней позбавлений цілком доказової сили: лише безсторонні вироки чужих незацікавлених осіб допоможуть нам одержати правильний образ.

Для цього я маю на увазі оголосити в «Україніше Рундшау» дещо з непоміченого й незнаного з подорожніх звітів, спогадів та урядових повідомлень чужоземних мандрівників і послів. А що з цього створиться цілком протилежна думка про українців і поляків — у цьому може переконатися кожний неупереджений читач сам.

На нові, для українців корисні висловлювання (Боденштедт, Францоз, Улар) я не звертаю уваги, вони ж загально знані! Цю серію я розпочинаю короткими витягами з одного компілятивного твору з початку XIX століття. Це є німецький переклад з французького оригіналу, складеного року 1811 Бретоном на основі подорожніх описів і спо-

гадів француза, д-ра Ле Клерка, англійця Кер-Портера і німців Гельпеля, Гайслера, Гайма та Зольтау. (Переклад на німецьку мову зробив Август Еренштайн).

В шости томах Бретон подає вичерпний і річевий звіт про Московщину і присвячує окремий розділ Україні та її людності».

Далі ми дуже скорочуємо подані в Кузелі витяги. Французький подорожний Ле Клерк пише:

«Українці цілковито відрізняються від мешканців властивої Росії. Вони значно чистіші, порядніші, менше забобонні. Перша українська оселя, на яку натрапляємо, коли їхати з боку Воронежа, є Льодова Слобода. Селянські хати щорічно білять і вони такі чисті, що можна подумати, ніби ви опинилися не в Росії, а в Нідерляндах... Подвір'я і стайні, словом усе свідчить про чистоту й охайність. Навіть на кухнях не знаходите бруду та копоті, що панують у московських селян; навіть отвори печей утримуються в чистоті, ніде не видно нужі чи хробацтва. Коло кожної хати малий садок. Мова цих людей милозвучна та ряснїє зменшуючими словами... Українці, як уже сказано, не замикають ані своїх дверей ані своїх ляд; можна за сто миль далеко послати незамкнену скриньку й нічого при цьому не втратити. (Бретон, т. 6. ст. 79-85).

Ще докладніш і прихильніш, аніж Ле Клерк, висловлюється Блазіюс, професор з Бравншвайґу. («Подорож до європейської Росії в 1840 й 1841 роках», Бравншвайґ 1844). Блазіюс зазначає, що в Україні можна спокійно спати в найбіднішій селянській хаті, також не боятися близькости кучера, в той час як москалі певних хатніх і натільних шкідників уважають за святощі та не можуть обходитися без них у своїм щоденнім житті... Всі українці вважають московитів за своїх гнобителів і ворогів їхньої свободи».

Так само Блазіюс підкреслює замилування українців до життя та природи, їхній нахил до поетичности, чого цілковито бракує прозаїчно гандлюючим москалям. Зокрема знaзначає Блазіюс при описі харківського університету наукові здібності українців. Українець рухається на полі науки з виразно більшим замилуванням, талантом і самостійністю, аніж москаль. В той час як українець уважає науку своїм життєвим завданням і віддається їй без побічних цілей, то москалі здається волівють за краще покинути блискуче розпочатий науковий шлях, коли тільки підвернеться друге зайняття, що скоріше веде до високої посади і відзначень. Москаль зо своїм практичним спритом і своїм визначним талантом до імітації легко опановує певний науковий матеріял, але йому без порівняння тяжче аніж українцеві самостійно далі працювати. Наукові праці москалів дуже часто є енциклопедичного, а ще частіше компіляційного характеру, бо москаль є свідомий свого хисту до наподоблювання...

Майже в усіх духових нахилах і напрямках українець є протилежністю до москаля».

Далі Кузеля посилається на німецьку книгу **Августа Бера** («Моя подорож через Шлеськ, Галичину, Поділля на Одесу...» Липськ, Гартман, 1834). Бер пише про поляків на Шлеську таке:

«Мова, убрання, звичаї є польські... подерті лахи, що їх навіть найбідніший поденний наймит носить з еспанською величністю, яку він так високо ставить... все гірші селянські хати з глини з трухлою соломою, та закопчені, затоплені в бруді, хробацтво в мешканнях, рабське вгинання перед вищими верствами, яке висловлюється в глибоких припаданнях і цілуванні сурдутів та рукавів, далеке від зарозумілих гордощів селянського стану північної Німеччини, але також далеке від німецької пильности, крутячись у лінивій оспалості, мало турбуючись завтрішнім днем і задовольняючись найгрубшими харчами, нарешті горування жидів — все каже про спорідненість з Польщею, з польською національною вдачею, з польським племенем і звідсі можна собі легко пояснити симпатії до бажаної поновної злуки» (I, 24-25)».

Про західню, переважно польську Галичину Авґуст Бер пише теж дуже стримано; згадавши спочатку її природні багатства, він висловлюється зневажливо про населення:

«Противно, мало чим добрим можу я прославити мешканців і їхню своєрідню вдачу, за вийнятком перенесених з інших країн австрійської монархії урядовців та військовиків та за вийнятком кількох багатших дідичів французької культури, це справжні поляки, затоплені в бруді та обжирстві, в руках жидів, що неначе отруйні гриби цілковито виїдають нутро хворого дерева (I, 42). Одначе вдачу польських жидів можна пояснити пригнобленнями з боку поляків».

Всупереч Сенкевічам і Гавронським, Авґуст Бер сприйняв цілком інакше українські околиці. Поділля він зве не лиш плодючим, але також мальовничим краєм, зокрема скелисті береги Дністра.

«*Кожне село — а вони тут більші й краще збудовані, аніж денебудь у Польщі* — положене окрай малого ставу, що жене воду на млин...» (1.64).

На Поділлі Бер бачив дбайливо заорані лани. Населення України він особливо хвалить за його побожність, працьовитість і чесність; в осамотнених заїздах без вікон і дверей він міг безпечно спати.

«Нема жодних прикладів грабунків і вбивств, навіть крадіжки трапляються надзвичайно рідко», (I. 104-105),

розповідає він далі. Міста Полтава і Харків дуже йому подобалися, харківський університет він, подібно до проф. Блазіюса, оцінює дуже високо й визначає його в сенсі вчености, як другий у державі. Українські степи зробили на нього добре враження, хоч села виглядали досить жалюгідно. Автор приписує це польській адміністрації та обіцяє деінде висловитися про «польську господарку, що стала в нас прислів'ям» (I, 75).

Нарешті Кузеля обговорює враження з подорожі одного неназваного по імени московського автора, які спочатку були надруковані в архіві Ґреча й Булгарина (Северная Пчела) московською мовою 1828, а згодом окремою книгою («Reise eines Russen», Zerbst Verlag G. A. Kummer, 1832). Висновки московського автора головним чином цікаві тим, як пише Кузеля, бо тут москаль з особливим притиском висловлюється про те, що духові здібності українців вищі, як у москалів.

«*Цей нарід, здається, має більші здібності до освіти*, як наш, так само різниці між станами в них *менше помітні, благородні люди малого достатку майже нічим не різняться від звичайних людей. Народні верстви, здається, не мають жодного приязного почуття до нас, росіян, вони звуть нас у своїй мові з погордою москалями* і зовсім неприхильні до тих своїх земляків, які намагаються переймати спосіб життя і звичаї від москалів. Ця ненависть між двома рівнорядними до однієї релігії приналежними народніми племенами мусить мати певний ґрунт у довголітнім пануванні Польщі».

До цих слів анонімного автора Кузеля зо свого

боку зазначає:

«Спроби автора пояснити цю ненависть довголітнім пануванням Польщі над Україною ніяк не можна назвати щасливою, бо опанування Польщі могло мати наслідком ненависть до останньої, а не до другого сусіда з тією самою релігією. Анонімний подорожний так само підкреслює чистоту українських осель:

«Бруду та копоті русскіх селянських ізб, мешканці яких нерідко живуть в одній світлиці зо своїми телятами й поросятами, тут ніде не зустрінете».

Не менше подобався йому і характер українців:

«Українці — дуже чесний і доброго серця нарід, що певно притягає до себе кожного чужинця при довгім знайомстві».

Так само в суперлятивах висловлюється він про чесність українського народу.

Всупереч Заглобо-Сенкевічам, зазначена давніми мандрівниками чесність української людности підкреслена також у недавніх враженнях відомого протестантського богослова **Гельмута Ґольвіцера** під час другої світової війни.

«Під час війни я спостерігав на Україні скрупулятну чесність тамтешнього сільського населення. Призвичаєні ним залишити все лежати одкрито, ми потім по повороті через Дністер до Бесарабії були окрадені до нитки нашими бесарабськими господарями квартир».

("Bericht einer Gefangenschaft", Fischer Verlag, Frankfurt-Hamburg 1954, S. 207).

ДИСКУСІЯ І КРИТИКА

Зиновій Книш

ПЕРЕМІНА АЗБУКИ

В збірнику ч. 14 1957 року «Вільної України інж. Микола Дніпровий написав статтю «Альфабетний міст», у порядку дискусії. Вважаємо, що заторкнена там справа — надзвичайної ваги, тому хочемо і від себе докинути голос у тій дискусії з надією, що пошириться вона на все вільне українство в світі і, можливо, доведе до якихсь конкретних наслідків.

Автор заступає думку переміни азбуки в українському письмі з кирилиці на латинку і подає на її обоснування такі найголовніші арґументи:

1. зближення до «демократичного» Заходу,
2. спільний альфабет зближує між собою народи й облегчує взаємне пізнання й порозуміння,
3. педагогічні користі в школах, бо дітям легше вчитися чужих мов зо спільним альфабетом,
4. майже всі народи покинули вже різні свої застарілі азбуки і перейшли на латинку, навіть такі, як Японія й Туреччина, а нещодавно почалися робити спроби в тому напрямі і в Китаю.

Інж. М. Дніпровий — не вдаючися вобговорення окремих арґументів — має в загальному рацію. Зрештою таких арґументів різної натури, від дрібніших до поважніших, можна б навести більше. Пригадую собі, що вже колись — хоч досить рідко — давалися чути в українській суспільності подібні голоси, на жаль без більшого відгуку, там повторялося менш-більш те, що подає інж. Дніпровий, а крім того наводилися такі речі, як напр., те, що округлі форми латинського письма менше нищать людський зір, що менші кількісно і простіші формою латинської азбуки більш економні в друкарнях, писальних машинках, стенографії і т. п. — все те може дрібниці, але свідчать вони про зацікавлення тією справою з усіх боків, а в сумі дають таки безсумнівну перевагу латинському письмові над кирилицею.

З цієї ґами арґументів, що промовляли б за зміною азбуки, на нашу думку найважніший і рішальний один — політичної натури. Зміна азбуки з кирилиці на латинку одним махом перерізує сильний спільний вузол з москалями і звертає нас обличчям до народів західньої культури, що виросла на латинському письмі. Це мало б надзвичайно далекосяглий наслідок, що його не то що в одній дискусійній статті представити трудно, але може й годі відразу передбачити. Сподіваємося, що ще буде нагода повернутися до тієї справи. Все, що культурно й політично віддаляє нас від москалів — добре і заслугує на пильну увагу і всебічну підтримку, а нема хіба ніякого сумніву, що зміна азбуки страшенне на те вплинула б. Пригадаймо тільки, скільки труду докладають москалі, після того як невдалося їм заперечення окремішности української мови, щоб якось уподібнити українську мову до московської, при помочі правописної політики, контролі редакції словників, комісарщини з Академії Наук тощо. Все те відразу пропало б, якби між московською й українською мовами виросла найсильніша бар'єра — інше письмо.

Хотіли б ми сьогодні звернути увагу на деякі пов'язані з тією справою моменти, бо цілости годі вичерпати за один раз.

1. Найперше треба б цею справою зацікавити широкий загал, підготовити суспільність психологічно. Для тієї цілі найліпше надається дискусія в пресі, що повинна б відкрити свої сторінки голосам читачів і заохочувати їх висловлюватися в тій матерії. За якийсь час мали б в перекрою погляд на ту справу нашої цілої еміґраційної спільноти і це

дало б нам змогу зорієнтуватися, наскільки справа дозріла до того, щоб робити більш конкретні заходи.

Щоденні або тижневі часописи, що мають більше місця, могли б розписати анкету в цій справі серед представників українського наукового, культурного й письменницького світа. Зо своєї сторони дуже радо міститимемо різні голоси — прихильні чи противні — під умовою, що будуть речові й безпристрасні.

2. Наукові інституції могли б опрацьовувати проєкти переміни азбуки, щоб підготовити ту справу до практичного переведення в життя колись, коли на те стануть догідні умовини. Однозгідна communis opinio doctorum мала б дуже великий вплив на сприйняття тієї ідеї в цілій суспільності.

3. Не забуваймо, що в таких справах український нарід консервативний: твердо тримається традиції. Можливо, що викличе вона сильні контроверсії в українській суспільності. Вистане пригадати ті баталії, що зводилися під кінець минулого століття поміж прихильниками фонетичного й етимологічного правопису. Але від того часу змінилося багато на краще і пізніші зміни в правописі, як напр., заведення апострофа, «і» замість «ї», спільне а не відокремлене писання «ся» — хоч і викликали палкий спротив і дискусії, але сприйнялися менш-більш здисципліновано. Помимо правописного самоббіанства в різних українських редакціях, українська культурна зрілість і здисциплінованість тепер непомірно зросла в порівнянні до стану з-перед пів століття.

4. Проти тієї ідеї, якщо б почав їй тверднути ґрунт під ногами, пішла б шалена акція з боку червоного й білого «старшого брата», що не перебірає в засобах, не гребує провокацією і завжди був по-диявольськи винахідчивий там, де йшлося про засіяння незгоди між українством. Треба сподіватися, що в протипропаґанді московська сторона буде послугуватися неначе б то обороною традиції та українських національно-культурних інтересів. Історія дає нам приклади московського маневрування релігійними різницями, висуваючи страшило католицизму, щоб відвернути український нарід від про-західньої політичної орієнтації і нацьковуючи простолюддя на деякі керівні кола козацької старшини, будьто б вони хотіли «покатоличити» і «польщити» Україну. Треба бути приготованим на різні московсько-большевицькі провокації в тій ділянці, заздалегідь їх передбачувати і «забирати їм вітер з вітрил».

5. Правдоподібно зміна письма стрінулася б з опозицією в церковних колах — маємо на думці навіть зичливо в засаді до цеї справи наставлені. Ще не в усіх українських Церквах уживається в церковних відправах і Богослуженнях українська літературна мова. Висуваються на те різні причини, що з ними не думаємо полемізувати на цьому місці, стверджуємо тільки, що такий є стан. Не здається нам, щоб була це непереборна перешкода. Дух української Церкви ніколи не був дрібничковий, замкнений у тупому обрядництві й сліпому буквоїдстві — це риси питомі московській Церкві, чужі українській духовості й українській релігійній думці. Українська Церква, яка б це не була, відзначалася завжди більше суттево-духовим підходом до релігійних проблем. Одначе треба здавати собі справу, що тисячелітня традиція лишає свій слід на різних ділянках церковного життя і що заведення латинського письма в церковщині не могло б прийти нагло. Зрештою — чи мусіло б воно прийти там рівночасно? Адже ось напр., у греко-католицькій Церкві вживається в відправах церковно-слов'янська мова з українською вимовою, а це не перешкоджує Церкві в пресі, видавництвах, священикам і вірним у національно-культурних справах йти з духом часу й користуватися чистою літературною мовою. Для добра справи конче зискати прихильну поставу Церков, не вмішуючися до їхніх внутрішніх справ і не бути нетерпляче-настирливими.

6. І накінець ще одне, чи не найважніше в теперішній час. Нема мови, щоб москалі дозволили на зміну письма в Україні. Це могло б статися хіба тоді, коли б рішили вони з якихсь їм потрібних причин перевести таку зміну в **цілому СССР**, так як прийняли колись новий стиль у календарі, а пізніше метричну систему. А в большевиків усе можливе. Одначе, як довго москалі будуть самі користуватися кирилицею, так довго ніколи не допустять в Україні латинки.

Коли б удалося нам прийняти латинське письмо для всіх українців у вільному світі — ми в той спосіб відчужилися б від власного народу там в Україні, від його культури, що хоч скована московськими обручами, але все таки шукає собі виходу і старається вийти поза московсько-большевицькі рами. До політичної залізної заслони побудованої большевиками, прийшла б культурна перегорода, поставлена нами самими.

Звичайно, це так швидко не станеться. Найперше треба було б переконати про доцільність того ввесь український загал, потім знайти спосіб загальної санкції тієї справи, хочби таким способом, як це зробила колись «Українська Національна Рада» з національним прапором, який мусіли прийняти всі, хоча б не погоджувалися з тим рішенням, як ось і автор цих рядків, мимо того що ніколи не був прихильником «Української Національної Ради» ані тим більше такого її рішення. Потім технічні трудноші з навчанням того письма, засвоєння його вчителями, працівниками пера, редакторами, друкарським персоналом; потім переміна друкарень і технічно-друкарського устаткування — все те має довгий перед собою шлях. Одначе він колись мусів би скінчитися і ми тоді станули б перед нами самими поставленою бар'єрою, що відділяла б нас від

українського материка.

Над тим питанням треба ще подумати. І воно не повинно відстрашувати нас від всестороннього обговорення потреби й метод здійснювання переходу з кирилиці на латинку. Можливо, що ми тут на еміграції мусіли б дати тільки наукове обґрунтування, психологічну підготову, заявити волю українського народу, якої він не може виявити в Україні. Можливо, що прийшлося б нам тільки робити спроби практичного застосування латинського українського письма для тих, що не знають кирилиці, як свого часу, в роках 1940-1941 «Український Центральний Комітет» у Кракові носився з думкою видати латинським письмом «Кобзаря» для українців Холмщини й Підляшшя, що не знали іншого письма, крім латинського з польських шкіл. Все це речі дискусійні.

Ось так, з котрого боку не підступити б — безліч питань тиснеться під перо і на те потрібно б довгої, сумлінної і безпристрасної дискусії. Думаємо, що ґрунт під неї є. Бо коли знаходяться люди серед українських соціялістів і націоналістів, що мають подібний чи однаковий погляд на ту справу, то чому б не сподіватися, що вся зрізничкована політично й релігійно суспільність знайде спільну мову в цій преважній справі?

З МИНУЛИХ ДНІВ:

З розповіді проф. Степана Паладійчука. Списав і опрацював Зиновій Книш

. Запрошуємо наших читачів до співпраці в цій ділянці, просимо надсилати спогади, матеріяли й документи до історії українського націоналістичного руху.

УВО Й ОУН У ЧЕНСТОХОВІ

Після відвороту українських армій назад за Збруч у 1920 році знайшовся я в таборі для інтернованих військовиків у Ченстохові. Приїхав я туди в місяці грудні 1920 року, етапами почерез Чортків, Тарнів, Вадовиці й Каліш. Мав я ступінь підхорунжого і посередньо належав до III (Залізної) Дивізії ген. Олександра Удовиченка, а саме до 4 куреня 2 полку, а накінці до Цивільного Управління при Дієвій Армії УНР.

В таборі — от як звичайно в таборі військовиків, що ніби належать до здемобілізованої союзної армії, а по правді живуть на режимі полонених. Організувалися всякі курси, підтримувалися надії на поворот в Україну, а при тому йшли критичні розмови про причини наших невдач. Відомо, що в Польщі діє ще український уряд, що українська справа, хоч ніби й вирішена мілітарно, та не зовсім програна політично, отже не безнадійна. Тимбільше, що це було ще перед заключенням Ризького Договору і були ще формальні підстави вважати Польщу союзником та домагатися від неї виконування зобов'язань Варшавського Договору, хоч і які вони були мізерні.

На тих надіях і таборових буднях минали місяці. І десь так у липні 1921 року почало віяти іншим вітром. Тоді саме я вперве довідався про існування «Української Військової Організації». А сталося це так, що до нашого товариша Рачинського приїхав знайомий з Галичини. Рачинський, що походив з Полтавщини і до війни працював у т. зв. земстві, як самоврядний діяч, був свідомий українець, за української влади організував самоврядування в своїх околицях, а потім перейшов на службу Міністерства Внутрішніх Справ. Зв'язковий, що приїхав до нього — забув уже його назвище — знайомий був з Рачинським з часів свойого перебування в наддніпрянській армії, а може й перебував з ним в одному з таборів пізніше.

Рачинський запросив нас кількох до себе і там його гість з'ясував нам теперішнє політичне положення і стан української справи так, як вона представлялася очам вільної людини поза таборовими дротами. Сильно критикував він еміграційний уряд УНР у Тарнові, що держиться польської поли і нездібний на ніяку самостійну визвольно-політичну акцію. Союз з поляками - безнадійна справа, бо вони, власне, зацікавлені в закріпленні теперішнього стану, поділивши Україну між себе з большевиками. Український нарід мусить видати з себе новий, революційний, визвольний осередок, що керував би його боротьбою, і такий осередок уже створився. Є ним «Українська Військова Організація», що діє на платформі соборництва в боротьбі за українську державність на всіх українських етнографічних землях. Як інформував нас зв'язковий, УВО постала на Волині ще за часів, коли частина її була під українською суверенністю, а заснували її старшини української армії, серед яких переважали Січові Стрільці, і головою її обрано полк. Євгена Коновальця, командира Січових Стрільців.

Нема що й казати, як жадібно й цікаво слухали ми тих слів. Серед страшної безнадійности таборового життя, в злиднях, нужді й хворобах — неначе промінь сонця пробився крізь хмари і заповідав ясний день. Хто як хто, але інтерновані молоді люди, військовики, що звикли носити зброю в руках і жили бурхливим життям недавніх років, найбільш податні були на впливи нової ідеї, що давала надію ще раз станути на ворога з крісом у руці, замість марно погибати за дротами на чужій землі.

Зв'язковий поінструював нас, що ми повинні з

себе заложити ядро УВО в Ченстохові, пильно слідкувати за настроями вояцтва, впливати на них у дусі ідей УВО й вести обережну пропаґанду по виложеним вказівкам. Кому з нас удасться явно чи нелеґально видістатися з табору за границю чи на рідні землі — той нехай шукає зв'язку з УВО через свойого тутешнього провідника, що ввесь час буде в якомусь контакті з Командою УВО.

Тут же на місці спормували ми першу клітину УВО в Ченстохові і належали до неї тоді такі особи: 1. Рачинський, як наш провідник, 2. Михайло Житкевич зо Жмеринки, 3. О. Корчак з Київщини, 4. А. Липа з Київщини, 5. Пирхавка з Київщини, 6. Шевчук з Ямпільщини на Поділлі, 7. Відомий маляр Василь Крижанівський і я, як восьмий. Сім наддніпрянців і один галичанин — така була перша ланка УВО в Ченстохові.

Після виїзду зв'язкового ми сходилися час-до-часу то в кімнаті Рачинського, то десь під голим небом, на сходинах обговорювали політичну ситуацію, вислухували інформацій, якщо Рачинський дістав їх через свій зв'язок, і збирали гроші на УВО. Багато не могли зібрати, бо самі були бідні, все ж почували своїм обов'язком бодай щось дати від себе, щоб тим способом засвідчити нашу організаційну солідарність.

На цьому вичерпувалася наша діяльність. Чи були ще інші ланки — трудно мені сказати, але гадаю, що були, Рачинський здається теж і з ними відбував якісь сходини, ми не могли допитуватися, з уваги на конспірацію, хоч і не легко дотримуватися тої конспірації в замкненому місці, де всі себе знають.

Так було до кінця 1923 а може й до початку 1924 року, коли Рачинський виїхав до Франції. Керівництво після нього перебрав Корчак, доки й він не поїхав кудись на Волинь. З першої групи лишилися нас два: Житкевич і я, пізніше прибув до нас учитель М. Ш. та учителька Г. Левицька [1]), що її поляки перенесли сюди з Галичини. Поволі всі роз'їхалися з Ченстохови, до війни 1939 р. з першої нашої групи залишилися тільки ми з Житкевичем і М. Ш.

На якийсь час стратили ми всякий зв'язок. Міжтим відносини в нас змінилися, табору інтернованих уже не було, українці жили чи в місті чи в околиці, як приватні люди, що всіляко там повлаштовувалися. Я працював учителем у Ченстохові, польська влада не хотіла випустити мене в рідні сторони. На свята або літні вакації завжди хтось виїздив на рідні землі і привозив звідти нелеґальні видання, що в тих часах ще були рідкістю. Найчастіше попадалася нам «Сурма». Коли дірвалися ми тієї «Сурми, то перечитували її, як то кажуть, «від дошки до дошки», не з уваги на її зміст, що нам не завжди був цікавий, тільки тому, що це був для нас видний дійсний знак життя революційної організації. В «Сурмі» писалося, щоб у край посилати гроші на допомогу політичним в'язням, замість на пожертви для «Української Військової Організації», і ми того сумлінно трималися, при всяких нагодах робили між собою збірки й відсилали їх до «Комітету Допомоги Українським Політичним В'язням у Львові».

Такий стан тривав приблизно від 1925 до 1930 року, групка наших колишніх членів УВО — хоч ми себе завжди ними уважали, не мала ніякого зв'язку з організаційним центром. Тимчасом уже почала діяти «Організація Українських Націоналістів». Про те нас ближче поінформував мій син Роман, що ходив до школи в Перемишлі і в Тернополі і в 1930 році приїхав до мене в відвідини. Відразу почався рух між нами і в нас зараз же відродилася організаційна ланка, тепер уже під фірмою ОУН. Провідником нашим уважався Шевченко, наддніпрянець, що приїхав сюди з табору інтернованих. До нього разу-раз приїжджали якісь зв'язкові ОУН з-поміж студентів у Кракові, або й самого його викликали чи то до Катовиць чи то й до Кракова. Один раз, пригадую, приїжджав Микола Климишин з Кракова, а раз інший, на прізвище Рак — не можу сказати, чи це з родини львівських Раків, чи хтось другий. Привозили вони з собою націоналістичну літературу, якої тепер у нас не бракувало, розказували всякі цікаві для нас вістки з організаційного життя, перебирали від нас гроші з членських внесків, збірок і кольпортажу — одним словом, тепер уже в нас був сталий і реґулярний зв'язок.

Крім мене і згаданих уже Житкевича, Шевченка, М. Ш. і Галі Левицької, належало до нашої ланки ще шість осіб, наддніпрянців і галичан. Назвищ їх не подаю, бо правдоподібно вони живуть ще за залізною заслоною і це могло б наразити їх на переслідування.

Діяльність наша — дуже проста. Сходилися ми по 3 до 5 осіб, ніколи всі разом, нереґулярно, в міру того, як або нову літературу привезено, або зв'язковий приїхав, або інша потреба зайшла. На сходинах обговорювали всякі політичні справи, читали націоналістичну літературу, заслухували інформацій від Крайового Проводу і збирали між собою гроші на ОУН. Тоді вже широко ОУН розгорнула свою роботу, про неї часто писалося в газетах, неставало й часу, щоб на сходинах обговорити всякі теми.

Не вдоволялися ми чисто конспіративною, внутрішньою роботою в нашій ланці, дуже швидко поширили ми свою діяльність на громадському полі серед усіх українців, що їх доля загнала в ці околиці. Прикриттям до того служив нам «Комітет Допомоги Втікачам з України», куди кожен міг належати, бо було це леґальне Товариство на потвердженому польською владою статуті. Належали туди майже всі українці з околиці, бо не було там ніякого іншого Товариства, і наша ланка УВО стала

живчиком діяльности Відділу того Товариства в Ченстохові. Під його фірмою відбували ми всі національно-державні імпрези, стараючися по змозі лучити їх з різними церковними святами, переводили навчання і національне освідомлення української дітвори та розгортали опіку над вояками-українцями ченстоховського ґарнізону. В поділі праці між нами на мене, як на вчителя, припала ділянка виховання дітвори і до неї прикладав я багато зусиль аж до війни в 1939 році. Треба сказати, що українські діти, хоч ходили до польських шкіл, бо інших не було, твердо трималися своєї віри й національности, всі збереглися для українського народу, повиростали на свідомих українських громадян — більшість з них живе на еміґрації.

Дуже важливою справою була для нас моральна опіка над українськими вояками з польської армії. В Ченстохові стояв 27 полк піхоти і кілька артилерійських частин, вояцький стан у них складався в більшості з українців, переважно галичан. Нав'язати контакт з ними поставили ми собі найпершим завданням і скоро в нас такі зв'язки встановилися, але тайні, а це було небезпечне і для нас і ще більше для самих вояків. Мусіли ми шукати якогось виходу, щоб знайти до них легальний доступ, а потім уже можна б усяку роботу робити. Для тої цілі рішилися використати військового капеляна. Неприємне в тому було, що капеляном служив там о. Ільків, відомий польонофіл, основник «селянської партії» разом з колишнім радикальним діячем, д-ром Северином Даниловичем. Ця партія, звана в Галичині «хлібоїдською», постала завдяки фінансовій і політичній підтримці польської адміністрації і зломила одностайний український фронт у 1922 році, беручи участь у неправно розписаних поляками виборах на українських землях, що були тоді ще під мандатом, а не суверенністю Польщі. Та для нас не було іншого виходу, як використати його посередництво. Жив о. Ільків у Лодзі і приїжджав до Ченстохови на церковні Богослуження й відправи, ми туди ходили, склали церковний хор і так запевнили собі його допомогу в доступі до воящтва. Була вона нам дуже потрібна, бо о. Ільків уважався польонофілом і з того приводу мав велике довір'я в військовій команді. Коли польська влада переловила в вояків українські книжки, що їх вони від нас діставали — зрештою це була зовсім леґальна література, до того ще для безпеки перемішана з релігійною — і коли військова команда покликала мене на допит у тій справі, присутний при слідстві о. Ільків рішуче домагався допустити українську, головно релігійну, літературу до вояків і завдяки його інтервенції ця справа раз на все позитивно була розв'язана. В розмовах з ним минуле покривали ми мовчанкою, а щодо біжучих наших справ і потреб, то він у всьому йшов на руку і нам і воякам і з того боку нічого неможна було йому закинути. При його допомозі добилися ми великого для нас досягнення: дозволено воякам приходити до нас на такі імпрези, як «Вечір св. Миколая», «Ялинка» й «Писанка». В той спосіб залеґалізувалися остаточно наші зв'язки з українськими вояками місцевого ґарнізону і ми могли виконувати там свою роботу, найперше леґальну в відношенні до загальної маси воящтва, а потім теж іншу з вибраними свідомішими хлопцями.

За нашими стараннями ченстоховська українська громада поставила на цвинтарі «На Кулях» пам'ятник поляглим борцям за волю України. Щороку відправлялися там панахиди на Зелені Свята, а після проповіді співали ми звичайно дві пісні — «Журавлі» і наш національний гімн. Одного року, коли скінчилася проповідь і ми якраз мали зачинати свій спів, зібрані на цвинтарі вояки виступили з піснею «Чуєш, брате мій» — і це зробило величезне враження на всіх присутніх, а зокрема на поляків, що аж ніяк не сподівалися такого виступу від вояків у польських уніформах. Про цю подію згадує учасник та один з її організаторів — Михайло Шарик — у своїй книжці «Діти війни».

Цей пам'ятник простояв аж до другої світової війни, під час німецької окупації поляки його знищили.

Конспірація в нас трималася дуже добре, ні один раз не було поліційного трусу, нікого не арештували, може польська поліція і не сподівалася, що тут, далеко в центральній Польщі, звила собі кубло революційна українська націоналістична організація. І так було аж до самого вибуху війни в вересні 1939 року.

Ввесь час провідником у нас був Борис Шевченко і так його й застала війна. Зараз після того виїхав він до Сосновця, а на його місце прислали нам молодого націоналіста, на прізвище Ортинський, що приїхав до нас з Радома. Разом з ним прибув ще один молодий чоловік, якого назвище я вже забув, та він не довго загрів місця, за кілька днів виїхав. І сам Ортинський побував у Ченстохові тільки до грудня 1939 року, звідти виїхав, здається, що до Варшави.

Скоро після того розпращався я з нашим націоналістичним гуртком у Ченстохові, в якому довелося мені перебути майже двадцять років мого життя. Я переїхав до Сянока на Лемківщині і тут пірвав мене бистротечний струм організації, що клекотів бурхливо перед походом на Схід.

---

1) *В 1939 році арештували її большевики і вона, щоб не зрадити товаришів, відобрала собі життя.*

Юра Юращук

ПРОПАҐАНДА МОСКОВСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Московська еміґрація — як і кожна інша — розбита на різні групи й організації, що поборюють себе тими чи іншими способами в змаганні за впливи і верховодство, а також у претенсіях на репрезентацію московських протисоветських кол у відношенні до Заходу і на право бути виразником опозиційних супроти большевицького режіму в СССР елементів. В цьому не різниться вона багато від еміґрацій інших народів. Одначе в двох засадничих справах становище її незмінне й однакове — від найлівіших до найскрайніше правих груп — а саме: збереження територіяльно-державної цілости теперішнього Совєтського Союзу під яким би то не було державно-політичним режімом з одного, та імперіялістичне відношення до народів, що сьогодні поневолені входять у склад СССР, з другого боку. В тій площині завжди знаходять вони спільну мову і в тому напрямі йде їхня політична пропаґанда в світі. І треба сказати, що має вона успіхи. На те складається багато причин, що ними сьогодні не будемо заніматися, а найважніша з них: придатний ґрунт для тієї пропаґанди, симпатії до московського народу, що їх удалося москалям здобути за останнє півстоліття головним чином наслідком їхньої участи в альянтському таборі з часу останніх двох світових воєн.

Підважити успіхи московської пропаґанди в світі, спертої на велетенські фонди і на широкі політичні зв'язки — не така то легка справа. Вимагає вона великого зусилля, впертости й послідовности з боку всіх заінтересованих у її невдачі народів, — поневолених і загрожених московським імперіялізмом. А надівсе — потрібно бути добре обзнайомленим з організацією й діяльністю московської еміґрації, методами її праці, способами й засобами її пропаґанди в світі.

Одним з найцікавіших її виявів — це той московський націоналізм, що оформився ідеологічно вже поза межами СССР, але конче намагається зачепитися гачком за підсовєтську дійсність. Говорити про московський націоналізм — справа доволі складна, бо властиво, якщо йдеться про відношення москалів до інших народів, що входять сьогодні в склад СССР або з ним сусідують, то всі москалі націоналісти, без уваги на їхню соціяльну, економічну й політичну програму. До того, вони надзвичайно обережно уникають навіть самого слова «націоналізм», прикриваючи його зміст і поняття іншими назвами, щоб з одного боку присипляти чуйність сусідніх народів, а з другого не будити підозріння на Заході.

Сьогодні ми хотіли б зайнятися пропаґандою тих московських націоналістів, що скривають себе під більш сприємливою для західнього вуха назвою «солідаристів». На підставі різних енунціяцій у московській солідаристичній пресі, інтерв'ю з чужими пресовими органами, пресових конференцій та різних принагідних деклярацій, ця пропаґанда дасться схопити в ось таких тезах.

1. Організація московських солідаристів складається з багато малих груп, що оперують у різних околицях, без зв'язку з собою, на підставі заграничних інструкцій, згідно з одним координаційним пляном.

2. Члени організації поділяються на:

а) властивих, що утримують контакт з масами за залізною заслоною, носять туди інструкції і привозять інформації,

б) прихильників у СССР, що є під впливом організаційної літератури,

в) зрекрутованих і завербованих вояків, моряків, членів різних совєтських місій і делеґацій, а навіть дипломатів.

Тим способом еміґраційні центри організації стоять у постійному контакті з колами своїх прихильників під большевицьким режімом і тримають руку на ході подій і процесів, що назрівають в СССР.

3. Методи праці: уникати кровної революції, революційних акцій, страйків, барикад і т. д. Збільшуючи число своїх прихильників у СССР довести до того, щоб перевищило воно кількісно організацію Кремля і тоді можливий буде перенос влади з большевиків на опозицію без кровопролиття.

4. Домагання до Заходу: не послаблюючи своїх оборонних зусиль, давати всяку можливу допомогу революційним силам у «Росії».

5. Докази ефективного діяння організації:

а) намагання Совєтів знищити її заграничні центри,

б) спроби поривати або вбивати її керівників,

в) спроби дискредитувати організацію, представляючи її аґентурою чужих розвідок,

г) потвердження впливу організації в СССР у листах від утікачів з-поза залізної заслони.

6. Причини опозиції до режіму в СССР:

а) політичні переслідування,

б) економічний недостаток,

в) невдача комуністичної доктрини дати розв'язку всім наростаючим суспільним проблемам і через те зневіра до неї, головно в колах інтелектуалів і

нової інтеліґенції.

Раз опозиція під впливом тих причин народилася — після коротшої чи довшої стадії пасивности, що виявляється невдоволенням і вичікуванням, переходить вона до активного спротиву большевицькому режімові. Скоріше чи пізніше ці активно настроєні опозиційні елементи знаходять свій шлях до організації.

7. Місця, де найскоріше може прийти до революції: Москва, Ленінград, Донецький Басейн — скрізь там, де є великі скупчення робітництва і студентів.

8. Кінець комунізму наступить чарез революцію. Проти нього і за революцією стане військо. Солідаристи говорять, що в випадках у Східній Німеччині 17 червня 1953 року їхня організація вела пропаґанду серед червоноармійців, щоб не стріляти до робітників, і мала успіхи.

9. Постава населення в разі війни: коли буде йти пропаґанда за поділом «Росії» на окупаційні зони чи взагалі за територіяльним поділом по якомунебудь принципі — людність стане лавою за урядом, хоч і большевицьким, лякаючися, що в разі поразки комунізму «Росія» перестане існувати як цілість і стана «колонією імперіялістів».

Для нас очевидне, що все те призначене «на експорт», для формування публічної думки Заходу, головно в Америці, і для придбання собі значення експертів від інтерпретації розвоєвих тенденцій в СССР. Що собою представляють московські солідаристи, яка їх справжня сила — не тут на еміґрації, тільки «в підпіллі» в СССР — про те ніхто краще від них самих не знає. Але під впливом енергійної пропаґанди справді можуть зроджуватися переконання, що ось це революційна сила, що керує суспільно-політичними процесами в СССР і до якої належить майбутнє керівництво нової «Росії», що прийде на зміну большевикам.

Авже ж, куди легче розоблачити стійкість московських націоналістичних теорій і тверджень, як довести їх до відома тих, що тримають сьогодні в руках віжки світової політики. Не дивлячись на наші спроможності довести до того, ми найперше мусимо самі здавати собі справу з усіх слабих сторін тієї пропаґанди.

Перш усього, в нас виринають дуже поважні сумніви в те, чи взагалі існують серед москалів у СССР підпільні організації, у зв'язку і під керівництвом заграничних центрів. Був час, перед тридцяти роками, коли це було можливе. Але в скорому часі ці організації стали ґрунтовно опановані провокаційними елементами НКВД і потім зліквідовані. А що найважніше — московська еміґрація стратила моральний ґрунт під ногами, вона просто не має во ім'я чого боротися з большевиками. За що? За привернення старого режіму? Це навіки пропало. За лібералізм і волю внутрішніх суспільних взаємин? Москалі ніколи за тим не тужили, ніколи такої волі в своїй основній народній масі ані не знали ані не бажали. За розбудову великодержавних позицій московського народу й держави? Ніколи ще москалі не мали такого могутнього становища в світі, як тепер під проводом большевиків. Отже в московської еміґрації помічається відсутність якоїсь великої ідеї, що могла б пірвати за собою московський нарід, скинути большевицький і завести якийсь інший політичний режім, та ще й під кермою еміґраційних політиків.

Тут варто собі пригадати, що пише про те інший москаль, Петров, колишній в'язень Колими, автор споминів у двох томах п. н. «Російське золото» і «Втеча на Захід». Бувши засудженим у великій чистці після вбивства Кірова, стрінувся він на Колимі з енкаведівським слідчим, що провадив його справу і з черги самий попався «до млина». Отож цей енкаведівський достойник розказував йому, що НКВД в ті часи (напередодні другої світової війни) цілком утратило інтерес до еміґраційних московських організацій, уважаючи їх ніяк нешкідливими й небезпечними, навіть зредукувало свій апарат для слідкування за еміґрацією, залишаючи тільки найконечніший склад для збирання інформацій і слідкування за пресою, а то тому, що вважало московську еміґрацію зовсім розложеною морально і позбавленою ідейних можливостей розгорнути якунебудь загрозливу большевикам акцію.

Нічого ближче про ту організацію солідаристів невідомо. Не подана навіть її назва, там у СССР. Твердження ці дуже загальні і нічим не підперті, кожен міг би сказати таке саме, не давши на те доказу. По всякій правдоподібності московські націоналісти не мають ніякої організації поза еміґрацією. Система, що її подають, нагадує сильно ту, що заведено в французькому резистансі де Ґоля в перших початках, поки не зачали творитися партизантські відділи (макі), коли діяли окремі сітки і кожна мала свій окремий зв'язок безпосередньо з закордоном. Зв'язок ішов кур'ерами через Піренеї, морським шляхом англійськими кораблями, а найбільше — біжучим радіосполученням. Труднощі діяння під большевиками з кожного боку незмірно перевищають перешкоди під німецькою окупацією Франції. А навіть тоді французький резистанс не міг утримати постійного зв'язку. Що ж тут казати про споводні організації московських націоналістів, які до того не мають ще якоїсь позитивної ідеї, а рахують на неґативну спільність інтересів незадоволених большевицьким режімом? Трудно повірити в можливість існування й діяння такої організації і ми схильні до переконання, що її в СССР нема. Але не манім себе! Хоч московські націоналісти може й не існують, як організація, в СССР, проте тут, на еміґрації, впливи їхні

великі, вони мають доступ до різних «вирішальних чинників» у ЗДА і через та в них нагода керувати посередньо поставою американських урядових і приватних кол до питання майбутности СССР після можливої програної ним війни. З того боку — вони надзвичайно небезпечний противник.

Частинно признаються до того вони самі, клясифікуючи своїх членів на дійсних (зв'язкові поза межами СССР) і прихильників в СССР, що стоять під впливом організаційної літератури. Щось не багато чути про те, яка і де та література друкується, як вона доходить до СССР і як там розподіляється. Про техніку тієї справи і про можливости кольпортажу могли б щось сказати українці, що мають з тим до діла від років. На підставі того досвіду можна б сказати, що широкий кольпортаж «з хати до хати — з рук до рук» у теперішній дійсності майже неможливий. А навіть недоцільний з уваги на жертви, що тягнув би за собою, обмежуючи і так скупі можливості діяння. Кольпортаж може йти крадьки так, щоб ніхто не знав, від кого дістав. А тоді і засяг і вплив його менший. Він куди більший в Україні, де крім невдоволення режімом на протимосковську поставу складаються ще політичні моменти прагнення національно-державного усамостійнення і де через те кожна протибольшевицька і протимосковська акція може рахувати на моральну підтримку людности, чого не можна сказати про корінне московське населення на московській національно-етнографічній території.

Методи праці — безкровний перенос влади наслідком збільшення числа прихильників — це хіба дитячі фантазії. Чи большевики колинебудь дозволили б на мирну конкуренцію ідей у дискусіях і в пропаганді? Скоріше можна говорити не про число прихильників організації солідаристів, тільки про число противників Кремля. Число противників Кремля напевно більше від його прихильників, навіть і без діяння солідаристів, але чи через те можливе перейняття влади від большевиків? А зрештою це заперечене в одній з дальших тез, де говориться про кінець комунізму наслідком протикомуністичної революції.

Аналізуючи причини опозиції до режіму в СССР, д-р Володимир Поремський, голова «Національного Трудового Союзу» (організації московських солідаристів) в інтерву тижневикові «Юнайтед Стейтс Ньюз енд Ворлд Ріпорт» з дня 1 червня 1956 року, старанно уникає найменшої згадки про національні конфлікти в СССР і націоналізм поневолених московським большевизмом народів, як про велику відосередню силу. Для нього це неясно розпливається в загальній теорії про «політичні переслідування».

Як дуже помилявся він в оцінці ситуації видно з його твердження, що комунізм у сателітних державах сильніший, як у СССР. Наче б то через те, що розчарування комунізмом серед інтелектуалів у Московщині пішло значно глибше, як деінде. Сателіти ніби шукають рятунку від революції в «Росії» — мовляв, раз там упаде большевизм, тоді й вони звільняться. Пів року пізніше події в Польщі й Мадярщині коміть головою перевернули тезу московських націоналістів, але питання, чи це вплинуло на протверезіння їхніх американських протекторів щодо переконання про сумнівність розуміння солідаристами внутрішніх відносин і тенденцій у комуністичному бльокові.

Твердження, що сателіти надіються на рятунок **тільки** через протикомуністичну революцію в «Росії» — нічим не обґрунтоване. Це стара теза москалів, що стараються відвернути увагу народів від безпосередньої боротьби з московською аґресією, звертаючи вістря тієї боротьби проти панівного режіму в Москві: давайте спільними силами валити режім, бо упадок режіму принесе вам волю. Таке саме було і перед першою світовою війною — спільна боротьба проти царату, як причини поневолення, а не боротьба проти Московщини за політичне визволення і незалежність. Одначе народи від тоді навчилися багато.

Неділимство «Росії», як найголовніша ціль у зовнішній пропаганді солідаристів виступає в твердженні, що в разі голошення поділу СССР, як одної з воєнних цілей, увесь «нарід СССР» лавою стане за большевицьким урядом — ось найголовніший арґумент у московській пропаганді. Неправдивість того твердження легше доказати, як переконати про нього напр. американців. Досвід першої світової війни і революції 1917 року, коли військо ділилося на національні частини, а далі такий же досвід з німецько-большевицької війни 1941 року, коли не-московські частини масово здавалися в полон — промовисто говорять кожному, хто хоче дійсно шукати правди і не піддається тумановій пропаганди. Якраз виразні і яскраві кличі розвалу московсько-большевицької тюрми народів і консеквентне їх політичне здійснювання розслаблять спротив військової маси в большевиків і створять москалям грізний внутрішній фронт, а те безмірно переважило б завзятість спротиву корінних москалів. Так, як після випадків у Мадярщині й Польщі показалося, що не можуть большевики рахувати на сателітні армії, так тоді підважена була б бойова мораль і політична споляглившість їхньої власної армії.

Очевидно, нас самих про те переконувати не треба. Ми того певні, озброєні досвідом минулого і знанням сучасних соціологічно-розвоєвих тенденцій у СССР. Ідеться про те, щоб знали про те ті, в чиїх руках буде важитися майбутнє світа, якщо б дійшло до збройного конфлікту з СССР. А для того перш за все ці речі мусять бути ясні нам самим.

Мандрівка по журналах

«ДНІПРО» ч. 4, квітень 1957. Анатолій Боженко в «Записках юриста про справу чести» повторює за Леніном, що «комуністична мораль — найвища в світі». Складаються на неї: «любов до праці, до батьківщини, до рідної комуністичної партії, високе почуття інтернаціоналізму, повага людської гідности, повага до жінки, благородство, чесність, партійна принциповість, наполегливість, сила волі, скромність, товариськість, дружба, глибоке розуміння обов'язку перед суспільством, батьками, дітьми, коханою чи коханим». Все те прикмети, що їх наче б то зовсім нема в «гнилому буржуазному світі капіталістичної моралі».

Одначе, мабуть не дуже прийнялася ця найвища мораль у «передовій країні світу» за сорок років, коли зараз же понижче автор наводить образки з судової залі: два хлопці пішли в дуель на ножі за дівчину, дві сусідки посварилися й написали на себе брехливі доноси, злодійство й хуліганство в дітей. Людської натури не так то вже легко змінити, а вже питання, чи зміниться вона на краще під впливом «найвищої в світі комуністичної моралі». Досвід, порівняння з некомуністичним світом, статистика злочинів і процентове відношення в'язнів до загальної кількости людности в СССР свідчили б якраз навпаки.

«РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ» ч. 21, березень-квітень 1957. Дмитро Андрієвський («Про два роди збірної свідомости») доказує, що імперіяльна свідомість москалів, сильна старою державною традицією та автоматизмом інстинкту державного народу, під впливом внутрішніх процесів у московській масі і в наслідок зовнішніх обставин еволюціонує в напрямі національного самоусвідомлення. Автор уважає це меншою загрозою для поневолених Москвою народів, бо національна настанова і навіть національний егоїзм менше загрозливі від імперіяльної ідеї. Свідомість національних, ясно означених завдань відберє москалям динаміку стихійного гону і силу їхній містичній вірі в імперіяльну мету, що тримали їх століттями в напрузі.

«ВІЛЬНА УКРАЇНА», збірник ч. 14, 1957 Цікаві дані й завваження про московлення українського шкільництва знаходимо в статті І. Саського «Дещо про стан народної освіти в УССР». Передусім — загальна кількість шкіл у процентовому відношенні до числа людности менша в Україні, як у Московщині. В УССР одна загальноосвітня школа припадає на 1.363.8 людей, а в РСФР — на 967.7. Навчання української і московської мови в школах України: перша кляса — українська мова 13 годин тижнево, московська 0; друга кляса — українська 10, московська 3; в трьох останніх клясах українська мова й література 3 години, московська 4. Навчання української літератури не таке інтенсивне, як московської. Історія України зводиться до козацького повстання під проводом Хмельницького і кінчається Переяславською Радою. Перевага московської мови виявляється ще й у тому, що з неї вимагається вступний іспит для запису в університет. Хто хоче поступити в український університет у Києві або в Харкові чи у Львові — мусить скласти вступний іспит з московської мови, його знання української мови не має тут значення.

«Амерікен Меркюри» червень 1957. Виступаючи в обороні існуючих іміґраційних законів у ЗДА і заявляючися проти їхніх змін у дусі «лібералізації» системи квот допущення імігрантів з різних країн, д-р Една Р. Флюгель звертає увагу на небезпеку інфільтрації комуністів до ЗДА під маскою мадярських «утікачів». Різні ліберальні, гуманітарні й церковні організації ведуть інтенсивну пропаганду за допущенням якнайбільшої кількости мадярських утікачів до ЗДА. Але чомусь усі вони промовчують факт, що на початку революції в Мадярщині було 600.000 партійних комуністів і що *перші втікачі з Мадярщини — це були комуністи, що втікали перед помстою повстанців.* Щойно тепер, коли вже запізно, американці зачинають собі завдавати питання: *чому стільки молодих і здорових мадярів зараз у перших днях утікло з Мадярщини, замість боротися з комуністами по стороні повстанців?*

На іншому місці в тому самому числі читаємо передруковану з «Економік ліберті» в Овкленд, Каліфорнія, просто неймовірну інформацію. Подаючи цю вістку в дослівному перекладі, стримуємося від усяких коментарів, бо говорить вона сама за себе: «Генрі Морґентау (молодший), секретар фінансів, Гаррі Декстер Гвайт (назвише змінене з «Вайсс»), підсекретар фінансів і Гарольд Гляссер, теж з міністерства фінансів (звернім увагу на походження тих назвищ: Морґентау, Вайсс, Гляссер, — прим. ред.) передали московському урядові кліші, три вантажні літаки спеціяльної фарби й чотири такі ж літаки спеціяльного паперу для друку американської валюти в Східній Німеччині для виплати дворічної платні московським воякам. Утікачі привезли мільйони тих грошей до Злучених Держав для розбудови різних підприємств».

«АМЕРІКЕН МЕРКЮРИ», липень 1957. Конґресмен Б. Керрол Рійс, голова спеціяльного конгресового комітету для обсліду звільнених від податків фундацій дійшов до сензаційних відкрить. Під сучасний мент діє в ЗДА около 7. тисяч фундацій, що оперують капіталом сім з половиною більйонів долярів з чистим приходом 675 мільйонів річно. Оказується, що багато з них у цілості або частинно опановані прихильниками комунізму. Витворилася спеціяльна професійна каста адміністраторів фондів, куди просовують большевицьких симпатиків при всяких нагодах. Подані приклади їхньої роботи, як ось фінансування закритого пізніше судом «Інстітʼют оф Песіфік Рілейшенс», що виявився інструментом Москви для підготови комуністичного режиму в Китаю, призначення президентом фундації Карнеджія для справ інтернаціонального миру Алджера Гісса, теж пізніше засудженого американським судом на кілька літ тюрми, диспонування фондами на публічну оборону в судах, радіо, пресі й телевізії прихильників большевизму і т. д.

Моріс Малкінс, іміґраційний інспектор у Нью Йорку і член Комуністичної Партії ЗДА від 1919 до 1937 року, свідчив дня 22 грудня 1952 року, як Людвиґ Мартенс, перший офіційний представник Совєтів у ЗДА, інструював американську компартію, щоб не сполягала на субсидії з Москви і здобувала собі фонди на діяльність опануванням добродійних товариств, філянтропійних установ, наукових фундацій тощо, подає теж докази, як це діялося. Ці інформації підтвердив пізніше Ігор Боґолепов, службовець комісаріяту закордонних справ від 1923 до 1941 року, що в 1947 році перейшов на американський бік. Він свідчив, як ще в 1930 році на таємній доповіді в Москві Сталін стверджував, що революцію на Заході підготують не робітничі маси, тільки інтелектуали. На чолі керування комуністичними симпатіями серед інтелектуалів на Заході поставлено Уманського і цей став пізніше амбасадором СССР у Вашінґтоні.

Сенатський підкомітет для справ внутрішньої безпеки рекомендував 28 лютого 1957 року позбавити податкових пільг і привілеїв усі ті фундації й установи, що призначали фонди для прокомуністичних організацій або на комуністичні цілі.

«НОВІ ДНІ», червень 1957. Репортаж з поїздки до Нью-Йорку використовує редактор на те, щоб переїхатися на націоналістах. Намагання представити ОУН «провінційною партією» не надто високо свідчить про інтелігенцію автора. Націоналістичний рух зробився і виріс на соборницькій ідеології, а підвалини під націоналістичний світогляд давали зовсім не «галичане», тільки такі наддніпрянські своїм походженням українці як Микола Міхновський, Дмитро Донцов, Микола Сціборський і багато інших. І тут нічого не змінять «Нові Дні». Та й по складі своєму націоналістичний рух більше загально-український, як захвалювані редактором «Нових Днів» «непровінційні» партії, ісповідники всяких «землячеств». Провінціяли не конче мусять родитися в Бережанах чи

в Персмишлі, їх не трудно знайти і в Миргороді або в Харкові.

Більшої шкоди таке пустомельство не принесе. Але от що важне. Вже від довшого часу на сторінках «Нових Днів» послідовно і під усяким видом проводиться розрізнення і протиставлення «підсоветської» — іншій українській еміграції. А коли звернути на те увагу в національній самообороні, що це дивно збігається з різними інструкціями і пропагандивними тезами для поглиблювання політичного, релігійного і культурного Збруча — піднімається репет, що «націоналісти всіх називають п'ятиколонниками, наліво й направо розкидають інсинуаціями національної зради, жбурляють підозріннями співпраці з большевицькими агентурами і т. д., і що супроти того навіть під большевиками подекуди легше дихати, як в українській еміграційній атмосфері».

Ми свідомі того, що серед українців ще довго плекатиметься культ землярства і що через те в нашій дійсності є місце на «Нові Дні» і їм ще довго не забракне читачів. Але чи не краще було б «Новим Дням» впливати на еволюцію земляцької виключности в сторону всеукраїнського патріотизму, замість шукати популярности нацьковуванням одних українців на других?

«ВІТЧИЗНА» ч. 4, квітень 1957. Якось дивно читати оповідання в журналі з совєтської України і не знаходити там нічого про вироблення норми, перевиконання пляну, постанови партійних з'їздів чи промови большевицьких головачів. А ось у відділі «Нові оповідання» поміщено їх два (Яків Стецюк: Серце дитини, Панас Кочура: Тиха пристань), а могли б вони бути написані не тільки в совєтській, але і в «буржуазно-націоналістичній» Україні.

Ні, українські письменники таки рішуче «беруть відпустку від політики», на що так нарікав Новиченко на зимовому Пленумі Спілки письменників.

З белетристики політика переходить у публіцистику і в репортажі, там для неї більш відповідне місце. В рубриці «Нариси наших днів» Наум Халемський дає репортаж п. н. «Перший рік», пишучи про працю Олександри Сергіївни Маслобойщикової, відрядженої до праці в колгоспі «Десна» в селі Моровську, Остерського району на Чернігівщині. Репортаж не має в собі ніяких ревеляцій, бо й яку ж сензацію можна виловити з бідного й сірого колгоспного життя? Все таки довідуємося з нього про важні речі, з яких на перший плян висувається одна: ніхто не хоче працювати в колгоспі. Не працюють перш усього комуністи, яких там 14. Чому, спитаєте? Бо комунізм не плекає в людині етосу праці. Він виховує своїх визнавців на наганячів чужої праці, на економів і прикащиків. Не дарма співають люди, що

У колгоспі добре жить
Один робить, три лежить,
П'ять з портфелями біжить.

Не працюють і звичайні люди. Автор і Маслобойщикова нарікають, що вони воліють шукати свого матеріяльного забезпечення у власних, хоч і як маленьких городах і садках. А вже в доярки загнати дівчину — даремна справа. Бо «ганяють, як скотиною, вставати треба до півнів, та й часу вільного майже не лишається».

Ніяка сила не викличе в українського селянина ентузіязму до колгоспного життя.

«РІДЕРС ДАЙДЖЕСТ», липень 1957. Чи Мао Тсе стане на шлях Тіта? Мабуть ні, коли вірити Голінгтонові Тон, амбасадорові національного Китаю в ЗДА. Не тільки вся величезна військова машина його залежна від совєтського постачання (4 мільйони сухопутнього війська, і 3.500 джетових літаків), без котрого не була б у стані дати відсічі навіть інвазії з Формози; не тільки 15.000 військових і не менше, а може й більше технічних совєтських дорадників прив'язують Китай *сьогодні* до Москви. Але й плянова економічна розбудова Китаю іде по лінії затіснення взаємин. Комунікаційна система будується в напрямі до далекосхідніх совєтських господарських центрів, а великі промислові комбінати будуються в північних провінціях, в парі з такою ж розбудовою — як взаємне доповнення — совєтської економії східнього Сибіру. Отже все вказує на те, що Москва й Пейпінг намагаються міцно спертися плечима об себе.

Чи треба давати економічну підмогу сателітним народам? Христина Гочкіс, з роду Беньковска (полька, заміжна за американським промисловцем) пише статтю «Тиха революція Польщі» і намагається переконати Захід, що вся Польща — від найлівіших до найправіших — антимосковська і що обов'язком Заходу, а в першу чергу ЗДА, підтримати економічно теперішній польський уряд.

Дістатися на сторінки журналу з півмільйоновим накладом — не абищиця і досі нікому з українців у тому не пощастило, хоч не одна українка вийшла заміж за чужинця, так само як і Беньковска. Але вертаючися до питання допомоги сателітам — думки в американській суспільності поділені. «Рідерс Дайджест» цитує сенатора Джона Ф. Кеннеді, члена Сенатського Комітету Зовнішньополітичних Справ», що така допомога потрібна, бо вона скріплює волю спротиву в польському народі вбиває сильніше клина між польський уряд і Кремль. Сателітські народи становлять Ахіллеву п'яту совєтської імперії, потенційне джерело запальности, що може поширити заразливість незалежности на всю совєтську систему і вчинити знутра те, чого Захід ніколи не зробить ззовні.

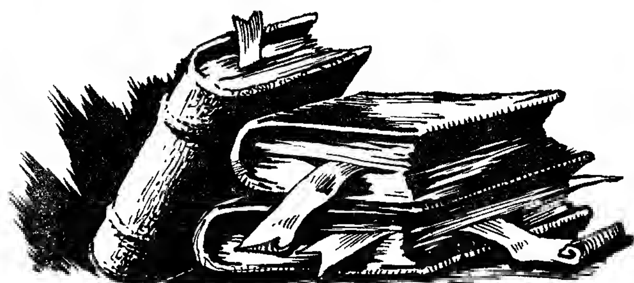
Іншу думку заступає «Амерікен Меркюри». «Рада Економічних і Промислових Дослідів», якої опінію він наводить, у своїх студіях над можливостями й потребою допомоги ЗДА червоним Польщі й Мадярщині, дійшла до висновку, що користі для ЗДА з тої допомоги, якщо б взагалі якісь вийшли, то були б тільки психологічної натури. Натомість є дуже поважні аргументи проти такої допомоги. Бо всяка більша економічна допомога тільки служить до скріплення тотальної економічної системи комуністичного бльоку. Якщо допомога ЗДА в виді харчів, сирівців і можливо й інших матеріялів плила б до сателітів, — нема навіть певности, чи будуть мати з того користь сателітні народи, зате безсумнівна певність, що така ж сама кількість місцевих економічних засобів піде на вжиток спрямований проти Заходу.

«Ревю політік е парлеманте», Париж, квітень 1957. Рене Сільвен у статті «Майбутність націоналізму» доходить до переконання, що французький націоналізм зійшов на манівці. Далеко відбіг він від «промінюючого націоналізму» Пилипа Гарного, Жанни д'Арк та ідеалістів Великої Революції. Сьогодні стає він похідним продуктом німецького типу націоналізму — партикуляристичного, автаркійного й імперіялістичного — від якого відвернулися самі німці. Французький націоналізм з його силою національного почуття, що спочиває на тисячелітній традиції і запустив своє коріння в душу кожного француза, даючи всім суспільним клясам свідомість спільної долі, не повинен зникнути, — він повинен відновитися в звороті до своєї правдивої клясичної традиції, вертаючися до первісних своїх принципів. Бо концепція замкненої нації сьогодні так само перестаріла, як поняття замкненої економіки. Вільний світ формується в широку спільноту, для якої повинна відкрити себе і Франція.

Як бачимо — в світі йдуть спроби погодити національний екслюзивізм з новою ситуацією щораз сильнішої політичної й економічної інтердепенденції.

Плебей не знає ціни ідеї, він знає лише тактику ласкавого телятка. Плебея державницька ідея не цікавить, від його дотику вона одразу порохнявіє. Для нього справжні ідеалісти-державники завжди будуть «найгіршим елементом». Тому — хоч і під покривалом пишних фраз — його політика завжди буде політика плазуна.

Дмитро Донцов.

В царстві книг

Генрі Л. Робертс

РОСІЯ Й АМЕРИКА — НЕБЕЗПЕКИ Й ВИГЛЯДИ

(Henry L. Roberts: **Russia and America — dangers and prospects.** Mentor Books, New York 1956, 248 pages, + XXVIII).

Вислідом трилітніх майже студій і дискусій «Ради зовнішніх відносин» під керівництвом Івана МкКлоя, колишнього першого цивільного представника ЗДА в окупованій Західній Німеччині, постала ця книга. До опрацювання зібраного й передискутованого матеріялу запрошено автора, а вступне слово до книги написав сатмий МкКлой. В ньому виложив він головні тези американської політики, наскільки відносяться вони до американсько-московських взаємин на тлі загальних світових силово-політичних відносин. Тому, що це становище МкКлоя є властиво відбиткою поглядів міродайних американських політичних кіл і з другої сторони має служити орієнтацією для них, витягаємо з них квінтесенцію.

Нові большевицькі провідники не покинули комуністичних цілей на довшу мету. В методах Совєтів завважилися щоправда деякі, навіть радикальні, зміни, але Хрущов не відрікся оволодіння світу комунізмом і не засудив сили, як методи до того. Тому Америка мусить далі розбудовувати свою силу. Але, хоч ця відстрашлива сила може запобігти совєтській аґресії, боротьба за волю може бути втрачена через помилки в невійськовій ділянці, бо змагання з Совєтами переступає тепер військові межі в ділянки політичну, соціяльну й економічну. Причина та, що Кремль зрозумів зріст свого впливу в міру притахання своєї войовничости.

Америка мусить розбудувати власну стратеґію, бо коли буде тільки протиділати совєтській акції — впаде. В тій своїй політиці буде вона руководитися трьома головними принципами: 1. ЗДА не шукають територіяльного побільшення, 2. ЗДА не намагаються накинути іншим свого володіння і 3. ЗДА ніколи не зачнуть аґресивної війни. Одначе нема тут точно визначено, чи превентивна війна підпадає під поняття «аґресії».

В Атлянтійській спільноті мусять зрозуміти, що альянти ЗДА можуть і мусять нести економічні тягарі, коли хочуть боронити своєї волі.

Щодо народів Східньої Європи, не можна передбачити, як і коли стануть вони вільні, однак завданням Америки є підтримувати їхню надію, без фальшивих понять про легкість тієї розв'язки або розв'язку воєнно-мілітарними способами. (Іншими словами, тому що Совєти ніколи нікому добровільно незалежности не дадуть, це означає, що ЗДА вмивають руки й відмовляються всякої чинної підтримки протимосковським змаганням поза залізною куртиною).

В колоніяльних теренах ціллю американської політики є не зобов'язувати для себе тамошні народи, тільки разом з ними зобов'язуватися до миру і волі. Осторога перед большевицькою інфільтрацією не багато тут вдіє, головне зусилля мусить іти не на пропаґанду, тільки на конструктивну розв'язку політичних і економічних проблем. До того потрібна економічна й технічна допомога, та вона повинна скоріше йти через Об'єднані Нації, як від індивідуальних країн, бо це останнє викликує підозріння.

Комуністичний рух це властиво контрреволюція, що викрала мову в демократії і вивернула її цілі. Проте ЗДА не має підступних намірів супроти СССР, бо совєтські володарі не досягнуть того, що не вдалося Олександрові й Гітлерові.

На тлі таких основних поглядів дискусії «Ради Зовнішніх Відносин», автор аналізує тепер крок за кроком стан, наміри й можливості СССР, його відношення до ЗДА в минулому, теперішньому й майбутньому в усіх можливих аспектах, звертає увагу на запальні пункти й площі тертя і старається з того витягнути висновки для практичної американської політики на довшу мету. Матеріял групує він на три часті: 1. Істота проблеми (її натура), 2. Вимоги американської політики і 3. Терени конфліктів.

Деякі помічення автора дуже бистрі й надзвичайно правильні, свідчать вони про те, що ЗДА в багато дечому суттєво схоплюють істоту большевизму, як московського імперіялізму. Одначе в багатьох справах з автором таки не можемо погодитися. А це головно тому, що кінець-кінців, яких би він слів не вживав і якби своїх думки не формулював — всі його виводи базуються на двох головних моментах, що згори пересуджують напрям американської політики і тим самим долю світу, а це: 1. страх перед атомною війною, до якої нізащо не можна допустити, 2. втримання Совєтів у їхніх теперішніх межах, тільки недопущення їх до дальшої аґресії. Як би не прикривати це гарними й штудерними фразами — це стара засада «політики стримання» Джорджа Кенана, поза яку то концепцію ЗДА не здобулися ні кроку наперед до сьогодні зробити. А вона засуджує їх на вижидання й достосовування до большевицької тактики.

Деякі погляди просто трудно зрозуміти й не хочеться вірити, що можна про них поважно говорити, як напр. те, що є дуже поважні вигляди на дійсну зміну большевицької постави до заволодіння світом, без потреби перевертати совєтську систему й проганяти її володарів, і що ці вигляди ще побільшаться наслідком відповідної акції зо сторони ЗДА — отже віра в мирну еволюцію большевицького вовка в московське ягня. Заяву, що конфлікт між американським і московським народами, конфлікт з большевиками не розглядається, як можна б ще зрозуміти з пропаґандивних причин, але вимога, щоб ЗДА зуживала свою енерґію для вільного світу, не розсіваючи її безладно між народами поза залізною заслоною — дуже небезпечна. Коли б цей погляд переважив у американській політиці, це означало б згоду з Совєтами на поділ світа і тим самим відступництво від тих ідеалів волі й справедливости, що під їхніми прапорами з'єднали ЗДА довкола себе ввесь вільний світ поза межами московсько-большевицького володіння.

В книзі заторкнено безліч проблем, деякі з них просто енциклопедичним стилем і характером, так що майже неможливо подати її зміст у рецензії. Можна тільки кинути промінь світла на дух і тон, що її проникає, щоб тим заохотити до її перечитання, що напевно багатьом читачам роз'яснило б не один хід американської політики.

Зиновій Книш

ГІДРОТЕХНІЧНІ СПОРУДИ В ЗЕЛЕНІЙ УКРАЇНІ.

А. Лебедь і Б. Яковлев: Транспортное значение гидротехнических сооружений СССР, Мюнхен 1954, 8⁰, ст. 200 і мапа)

В Мюнхені (Німеччина) діє від пару літ, за американські кошти, «Інститут по Вивченню Історії і Культури СССР». Видавнича діяльність є головною галузею його акції. Дотеперішні публікації Інституту, згідно опінії одного з чільних його співробітників, мали незначну наукову вартість. Вони були, переважно, односторонньою пропагандивною макулятурою в промосковському дусі.

Не дивлячись на таку чи іншу принципову поставу до самого «Інституту», його організаторів і співробітників, уважаємо конечною потребою знайомити українську громадськість з деякими його публікаціями, що займаються цікавими й важними для нас справами.

До таких напр., виданих останньо друкованих творів, належить цінна праця українського науковця *проф. д-ра Михайла Ол. Міллера* — Археологія в СССР, Мюнхен 1854, 8⁰, 155 стор. [1]), та збірна праця — *А. Лебедя й Б. Яковлєва:* Транспортное значение гидротехнических сооружений СССР. Мюнхен 1954, 8⁰, 200 стор. і мапа.

Остання праця в загальних нарисах подає чималий інформаційно-орієнтаційний матеріял до проблеми внутрішніх водних шляхів в СССР, зокрема в різних землях України. На стор. 144-147 згаданої праці знаходимо короткі відомості і про важливіші водні споруди на території Зеленої України (на Українському Далекому Сході Азії) окупованої червоною Москвою. Реферуємо стан цих споруд за вищезгаданою працею А. Лебедя й Б. Яковлева.

Першою гідротехнічною проблемою на території Зеленої України є *сполучення Байкальського озера з Тихим Океаном.* З цією метою запроєктовано внутрікраєвий водно-річний шлях з заходу на схід Зеленої України. Для цього хотять використати течію річки Селенги, що впадає з південного сходу до озера Байкал. Далі притоками цієї річки пляную ть злучитися з річкою Шилкою, що вливається в річку Амур. Приток річки Селенги з'єднувався б з притоком річки Шилки судноплавним каналом, зо шлюзами, на південь від міста Чіти. Вся течія річки Амуру має бути поглиблена, аж до її впаду в Охотське море, біля міста Миколаївського на Амурі. Цей водний шлях советська влада зараховує до категорії магістральних внутрішніх водних шляхів.

Друге завдання є частиною запроєктованої совєтською владою реконструкції т. зв. «Північно Морського Шляху». На території Зеленої України ця «реконструкція» полягає в організації транссуходільного внутрішнього водно-річного шляху, він прорізав би Зелену Україну в напрямі з північного заходу на південний схід. В той спосіб Північний Крижаний Океан був би найкоротшим шляхом сполучений внутрі крайовою річною системою шляхів з Охотським морем. Цей транскрайовий водний шлях починається від устя річки Лени, що впадає до моря Лаптевих на Північному Крижаному Океані. Далі йде течією річки Лени в глиб краю. Лена, після незначних праць до її притоки Алдана, стане приступною для морських кораблів. Дальший шлях запроєктовано течією ріки Алдана й її притоки Мае. Їх треба шлюзувати й вирівнювати їхні ложища. Далі річка Мае сполучається з Охотським морем системою малих річок, що їх треба перетворити у глибоководний канал. Шлях цей має проходити крізь гірський кряж Джиджур водним тунелем або відкритим способом. Після цього він впадає в Охот-

Над дослідженням цієї, тяжкої до освоєння, траси працювали переважно засланці-фахівці. Цей проєкт засекречено і в совєтській пресі про нього не згадується. Ніяких відомостей про будівництво в цьому районі немає, але не можна сумніватися, кажуть автори, що стратегічна важливість цього водного шляху змусить совєтський уряд почати і в найближчі роки закінчити

ське море, на південь від міста Аян.

його. Наявність т. зв. «Алданстроя» свідчить про те, що праці над цим надмагістральним водним шляхом вже почалися.

Третьою важливою гідротехнічною спорудою на території Зеленої України є спорядження греблі в Татарській протоці, що з'єднує суходіл з островом Сахаліном. Думку цю висловив ще у 1886-1889 роках московський адмірал С. О. Макаров. Він хотів цим способом змінити рух водних течій у протоці, отеплити побережжя і досягти незамерзання затоки Золотий Ріг, для вигод московського фльоту в цьому порті. Висліди своїх дослідів він опублікував в книжці — «Витязь и Тихий Океан», виданій у 1893 році.

Думка загатити Татарську протоку полягала в тому, щоб спинити пливучі крізь неї з півночі холодні течії води, що поборювали теплі течії з півдня. Наслідком того теплі течії набрали б сили діяння й отеплили б побережжя суходолу. Але в часи Макарова ця думка з різних причин занепала. За совєтської доби вона відродилася, набрала сили особливо після Другої Світової Війни, коли большевики опанували ввесь острів Сахалін. Невідомо яку мету мали на оці Совєти: чи створити незамерзаючий порт, чи заснувати військові бази на Сахаліні. Факт той, що стратегічні міркування приспішили вирішення цієї проблеми. Нині острів Сахалін у СССР називається областю «новостроєк». Від півдня до півночі по цілому острові будуються оселі й міста, споруджаються нафтові й вугільні копальні, різні комбінати. Нема сумніву, кажуть автори праці, що на Сахаліні засновуються і воєнні бази. Все вищезгадане є достаточною підставою для здійснення думки про греблю через Татарську протоку.

Для цього вибрано найвужче, 7. клм. завширшки, місце в протоці Новельського. Німецькі часописи з 1953 року твердять, що це будівництво, розпочате у 1949 році, було на 1953 рік вже майже закінчено руками, звичайно, засланців. Французькі часописи за 1952 рік повідомляють про існування такого проєкту, і зміну підсоння в Японії, але не є певні що гребля вже існує. Німецький автор — **Erich Thiel** в своїй праці: «Совєт Ферност», Мюнхен 1953, подає на мапі, залученій до книги, острів Сахалін з'єднаний з суходолом Зеленої України. Німецькі полонені, що вертаються додому, переказують, що гребля, 30 метрів заввишки, вже споруджена, по ній проведена залізнична колія і нафтовод.

Усі згадані, й інші, гідротехнічні підприняття на території Зеленої України є складною частиною запроєктованої, єдиної, суцільної глибоководної системи внутрішніх шляхів сполучення СССР. Вони почасти щойно запроєктовані (Байкал-Пацифік), почасти знаходяться в стадії будови (Лена-Охотське море), а почасти вже ніби то виконані (гребля між островом Сахаліном і суходолом). Можна сумніватися, чи ці заходи викликані потребами недорозвиненої економічно країни. Натомість вони безперечно мають передусім стратегічний характер. Автори застерігаються в своїй праці, що з уваги на непевність і недостатність джерел, їхніми інформаціями треба користуватися вельми обережно. Можна припускати, що технічно ці тяжкі завдання є до виконання. Тим більше, що робочих сил є піддостатком у виді армій засланців-невільників. Отже потрібний їм для цього тільки певний протяг часу. Звідціля зрозумілим стає ширення за кордоном, з ініціятиви СССР, теорії про можливість і бажаність співіснування»...

[1]) Див. рецензію **проф. д-ра Ярослава Пастернака** в щоденнику «Свобода», чч. 240 і 241, за 1954 р. і анг. переклад праці проф. М. Міллера — «Archeology in the USSA», Publ. for the «Research Program on the USSR», New York 1956, 232 p.

Інж. Лев Биковський

З життя в ОДВУ

СВЯТОЧНИЙ З'ЇЗД ОДВУ І БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В днях від 5 до 7 липня ц. р. відбувся в Нью-Йорку, в приміщеннях готелю Статлер, Святочний З'їзд Організації Державного Визволення України, Українського Золотого Хреста, Молодих Українських Націоналістів і Об'єднання Українських Академічних Товариств Національного Солідаризму «Зарево». Головною метою З'їзду було дати перегляд дотеперішньої праці всієї організаційної системи й уможливити членству зустріч з Головою Проводу Українських Націоналістів, полк. Андрієм Мельником, що прибув до ЗДА як гість на запрошення Центральної Управи ОДВУ.

З'їздом проводив Голова Центральної Управи ОДВУ, проф. Олександер Грановський. Після відкриття З'їзду й відмовленої молитви, прийнято одноголосно розраховану на три дні програму З'їзду, а проф. Грановський привітав від усього членства ОДВУ і Братніх Організацій Голову ПУН, полк. Андрія Мельника, та представив його присутнім. В дальшому виголошені були устні та відчитані письмові привіти для Голови Проводу. З тієї нагоди зложено і задекляровано поважні суми на Визвольний Фонд ОУН.

Вечір того ж дня провело членство ОДВУ і Братніх Організацій на товариській зустрічі з Головою ПУН, що проходила на забаві в готелі Статлер. Зустріч проходила в дуже милій і дружній атмосфері, прибуло на неї багато друзів з усіх закутин Америки.

Програму другого дня Святочного З'їзду виповнили доповіді про стан, розвиток і вигляди на майбутнє організацій, що входять у систему ОДВУ і Братніх Організацій. Від ОДВУ виголосив доповідь заступник Голови Центральної Управи, Володимир Різник; від Українського Золотого Хреста — д-р Галина Лащенко; від Молодих Українських Націоналістів — Голова МУН, Роман Шраменко; від «Зарево» прочитав доповідь інж. Нагірняка — Осип Зінкевич. Після доповідей розгорнулася широка дискусія. Зацікавлення виявилося в кількості зголошених до слова, наслідком чого показалася конечність обмежити час промовців, щоб могти вичерпати програму.

Після того вручено почесні грамоти тим особам, що вплатили повністю належности на Фінансову Базу. В тій справі попереднього дня виголосив інформативну доповідь дир. Микола Бігун, як Заступник Голови Економічної Комісії при Центральній Управі ОДВУ, а тепер він проводив церемоніялом вручування грамот.

З'їзд опрацював резолюції, що їх відчитав проф. Михайло Михалевич, Культурно-Освітній Референт Центральної Управи ОДВУ. Прийнято їх одноголосно. Будуть вони опубліковані в одному з дальших чисел «Самостійної України».

Під кінець другого дня Святочного З'їзду Голова ПУН, полк. Андрій Мельник виголосив довшу і глибоку своїм змістом промову, що глибокого врізалася в пам'ять учасників і справила на всіх присутніх помітне враження.

Ввечері другого дня З'їзду відбувся в залях того ж готелю Статлер величавий бенкет на честь Голови Проводу Українських Націоналістів. В бенкеті взяло участь багато представників різних українських організацій, а теж і окремі чільні українські громадяни.

Третій день З'їзду призначений був на спільне засідання Центральної Управи ОДВУ і Головних Управ усіх Братніх Організацій з участю Голови ПУН. Це засідання відбулося на закупленій «Оселі ім. Олега Ольжича» коло Аллентавну в Пенсильвенії. Присутні члени Центральних Установ доповнили інормативним матеріялом доповіді з попереднього дня, прийнято теж важливі рішення організаційного й фінансового характеру.

В часі свого перебування на «Оселі ім. Олега Ольжича», полк. Андрій Мельник посадив пам'яткового дуба, як символ сили націоналістичного руху. В загальному, З'їзд ОДВУ і Братніх Організацій перейшов у піднесеному настрої, залишив незатертий спомин у душах усіх його учасників і відбився дуже корисним відгомоном серед усього членства ОДВУ і Братніх Організацій та серед прихильників українського націоналістичного руху в ЗДА. Треба сподіватися, що не промине він безслідно і не забудеться скоро і спричинить збільшення організаційної праці та пожвавлення активности всього членства. Приїзд Голови Проводу Українських Націоналістів — це ж подія, що не кожного дня трапляється. Зустріч широких кол нашого членства з особою, що очолює націоналістичний рух і керує визвольно-революційними діями Організації Українських Націоналістів, мусіла пригадати їм про ті обов'язки, що тяжать на них супроти рідного народу і супроти його визвольних змагань. Нема в нас сумніву, що це розбудило сумління найширших кол нашого членства і що наслідки того не дадуть на себе довго чекати.

ДО УВАГИ НАШИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ.

Кожну зміну адреси слід негайно зголосити з Адміністрації «Самостійної України» і в найближчому Вашому поштовому уряді. В той спосіб забезпечите собі безперебійне отримування журналу, а «Самостійній Україні» заощадите втрат.

На зміну адреси долучіть 10 центів. Відновляйте передплату завчасу — це вигідне для Вас і корисне для Видавництва. З кінцем передплати автоматично припинюємо висилку — післяплати руйнують журнал, а того хіба не хочете.

Приєднуйте нових передплатників, ширіть «Самостійну Україну» між друзями, сусідами, знайомими. Це ж Ваш місячник, що заступає **Ваші** переконання і **Ваші** ідеї!

Адміністрація «Самостійної України».

***

Нових передплатників приєднали: інж. Юрко Артюшенко, Чікаго — 1, Зиновій Книш, Торонто — 11, М. Панасюк, Чікаго — 1.

***

В продажу появилася збірка суспільно-філософічних нарисів д-ра Юліяна Вассияна п. н. «Одиниця й суспільність», з передмовою Зиновія Книша. Ціна — $1.00.

Замовляти на адресу:

ZYNOWY KNYSH
14 Newsham St.
Toronto 4, Canada

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

В числі 7(103) «Самостійної України» за місяць липень 1957 року, на сторінці 20 друга колонка, рядок 4 знизу трапилася дуже прикра друкарська помилка, що зовсім зміняє значення цілого речення. Надруковано «Було б небажане, щоб усі Відділи ОДВУ віддали пошану Покійному першому Голові нашої Організації», а повинно бути: **«було б побажане».**

В ЦЬОМУ Ж числі на сторінці 7-ій наголовок до статті Осипа Зінкевича має бути такий: **УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНСТВО ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ЧАСІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.**

Справляючи ось цим ці помилки прохаємо вибачення в наших читачів за неї і за всі інші технічні недотягнення того ж числа журналу, спричинені надміром праці в зв'язку з підготовою перенесення друкарні до новонабутого власного будинку.

НАДІСЛАНЕ ДО РЕДАКЦІЇ.

Вісті (Бельгія) 1957, чч. 4, 5, 6.

Голос Спасителя, (Канада) травень, червень, 1957.
Наш Клич (Арґентіна) чч. 13-21.

Розбудова Держави, ч. 21, березень-квітень 1957.

Українське Життя (Чікаго) 1957, ч. 16.

Хлібороб (Бразилія) чч. 11, 1р-19, 21-23.

Auberon Herbert: The Ukrainians — our potential allies.

Bulletinette by Ukrainian Orthodox League of USA, 1957, №5.

The Ukrainian Bulletin, 1957, № 7—8, 9—10, 11—12

Rev. Nicholas Fedorovich: The Great Prince St. Vladimir, his life and work, New York 1957, pp. 32.

INDEPENDENT UKRAINE
2000 W. Superior Str.
Chicago 22, Illinois
Phone: TAylor 9-2976
Return Postage Guranteed

PRINTED MATTER

VERY REV. LEWYTZKY
505 4TH ST., N.E.
MINNEAPOLIS, MINN.

